

Sendika ve Konfederasyon İlişkileri Açısından Sendikaların Konfederasyon Hareketliliği: Liman-İş Örneği*

Emirali KARADOĞAN**

Öz: Sendikalar, çalışanların haklarını savunan dayanışma ve mücadele örgütleridir. Bazen bu dayanışma ve mücadele diğer sendikalarla da işbirliğini gerektirir. Bunu sağlamak için de sendikalar bir araya gelerek üst bir kuruluş, federasyon veya konfederasyon kurarlar. Böylece taleplerini daha güçlü kitlesel bir güç halinde dile getirirler. Ancak bazen sendikalar, kendi kurmuş oldukları bu konfederasyonlar ile ters düşerler ve çatışırlar. Bu çatışmalar bazı durumlarda sendikaların konfederasyon üyeliğinden ayrılmalarna neden olur. Bu çalışmada, üyelikten ayrılarak başka konfederasyona geçen sendikaların konfederasyon değiştirme nedenleri irdelenecektir. Bu amaçla da öncelikle sendikal tarihimizdeki örnekler gözden geçirilecek ve son olarak da Liman-İş Sendikasının konfederasyon değiştirme süreci üzerinden, sendika- konfederasyon ilişkisi tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Sendika, Konfederasyon, Konfederasyon Değişirme Nedenleri,

Trade Union and Confederation Relations: Confederation Mobility of Trade Union; The Case of Liman-İş

Abstract: Trade unions are solidarity and struggle organizations for defending the rights of workers. Sometimes this solidarity and struggle requires cooperation with other trade unions. To achieve this, the trade unions come together and establish a higher organisation; federation or confederation. Thus they express their wishes as a more powerful massive force. Sometimes, however, trade unions contrary and conflict with these confederations which they have established. In some cases, these conflicts cause trade unions to withdraw from the membership of confederation. In this study, reasons of changing confederation of trade unions that withdraw from the membership of confederation and pass to another confederation, will be examined. For this aim, firstly, the examples in our unionisation history will be reviewed and finally, the trade union-

---

* Makale Geliş Tarihi: 11.04.2017

** Dr, Sendika Uzmanı

confederation relationship will be discussed over the process of changing the confederation of the Liman-Is Union.

Keywords: Trade Union, Confederation, Reasons of Changing The Confederation,

Giriş

Sendikaların, çalışma yaşamının en önemli örgütleri olduğu bilinmektedir. Bu önem, işçilerin kitlesel bir güç unsuru olmaları ile ilintilidir. Bireylerin hak ve menfaat talepleri ile birlikte toplumsal karar alma süreçlerine etki edebilmeleri nasıl mümkün değil ise, benzer şekilde sendikalar da tek başlarına ancak belli düzeydeki mücadelelerinde başarılı olabilirler; bir başka ifade ile ulusal düzeyde etkili olabilmeleri pek mümkün olamamaktadır. Bu amaçla da sendikaların birlikte hareket edip güç birliği yapabilecekleri üst örgüt ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu üst örgütlenmenin birlik, federasyon ve konfederasyon gibi çeşitli formları bulunmaktadır. Türkiye’de üst örgüt formu da yürürlükteki mevzuat çerçevesinde konfederasyon olarak belirlenmiştir.

Konfederasyonları belli sayıda ve farklı işkolunda sendikanın amaç ve ilke birlikteliği oluşturmaktadır. Her sendikanın aynı görüş, ilke ve ideolojiyi paylaşması tabii ki söz konusu değildir. Ancak bu ilkelerde genel anlamda yakınlık olması onların bir araya gelmelerine ve birlikteliklerini sürdürmelerine yol açmaktadır. Bu nedenle yürütülen politikalar daha çok ortak görüş niteliğinde olması beklenir. Ancak belli dönemlerde toplumu derinden etkileyen ekonomik ve sosyal gelişmeler, sendikaları oluşturan üye profillerini ve bunlar arasında çıkan sendika yöneticilerini de çeşitli yönlerden etkileyebilmektedir. Kimi zamanlarda sendikaların yöneticilerinin konfederasyon yöneticilerinin duruşu ile çatışabilmeleri gibi bir durum ortaya çıkar ki, bu çatışma sonucunda eğer konfederasyonda bir değişiklik ol(a)maz ise, sendika, ya kendisine yakın hissettiği başka bir konfederasyona geçmeyi ya da bağımsız kalmayı tercih edebilmektedir.

Türkiye’de, ÇSGB’nin verilerine göre Mart 2017 tarihi itibarıyla 76’sı bağımsız olmak üzere toplam 151 sendika kurulu bulunmaktadır (ÇSGB, 2017). Türkiye’de üç büyük işçi konfederasyonu faaliyetini yürütmektedir. Bunlar:

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ): 1952 yılında kurulmuş olan ve Türkiye’nin en büyük işçi konfederasyonu olan TÜRK-İŞ üyesi 33 sendika bulunmaktadır.

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK): 1967 yılında, TÜRK-İŞ’ten ayrılan sendikalar tarafından kurulan DİSK’e bağlı 21 sendika bulunmaktadır.

Türkiye Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ): 1976’da kurulan HAK-İŞ’e bağlı 22 sendika bulunmaktadır.

Bu konfederasyonların dışında iki işçi sendikası konfederasyonu daha kurulmuştur: Tüm İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Tüm-İŞ) 17.05.2015 tarihinde

kurulmuş ve bağlı 6 sendika bulunmaktadır.

Birleşmiş Tüm İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Tiskon-Bir) 16.02.2017 tarihinde kurulmuş ve bağlı 5 sendika bulunmaktadır.

Türkiye’de sendikaların, çeşitli nedenlerle konfederasyonlar arası geçiş yapması gibi sendikal hareketlenmeler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Liman-İş Sendikası’nın Türk-İş’ten Hak-İş’e geçişi bu tür bir hareketlenmenin son örneği olarak karşımızda durmaktadır.

Bu çalışmada konfederasyonların varlık nedeni ile birlikte sendikaların konfederasyonlar arası geçiş sebepleri üzerinde durulacaktır. Bu amaçla öncelikle sendikacılık tarihimiz boyunca bir bakıma Türk-İş’in tek konfederasyon olduğu dönemin ardından 1967’de DİSK’in kuruluşu ile birlikte ikinci bir konfederasyonun varlığının yaratmış olduğu dinamiklerin, konfederasyonlar arası geçiş yapan sendikalar üzerindeki etkisine kısa değinilecektir. Ardından, en son konfederasyon değişikliği yapan Liman-İş Sendikası’nın Türk-İş’ten Hak-İş’e geçiş süreci göz önünde bulundurularak, Türkiye’deki sendika konfederasyon ilişkisi irdelenecektir. Bu amaçla da Liman-İş’in Hak-İş’e geçiş sürecine ilişkin Liman-İş Sendikası’nın genel Merkez yöneticileri ile mülakatlar yapılmış ve metin içerisinde aktarılmıştır.

Diğer yandan makalenin yazarının, Liman-İş’in Hak-İş’e geçiş sürecinde Liman-İş Sendikası’nın Genel Merkezinde görevli olmuş olmasının, yazara içeriden gözlem ve değerlendirmeler yapma imkanı ve makalede yer alan gelişmeleri doğrudan izleme ve gözleme olanağı sağladığı açıkça ifade edilmelidir. Bu tür bir imkanın yaratacağı kısıtın da farkında olarak, analiz ve değerlendirmeler yapıldığı da ayrıca belirtilmelidir.

Sendikaların Konfederasyon Hareketliliği

Bu kısımda bağlı buldukları konfederasyondan çeşitli nedenlerle kopan ya da belli bir konfederasyona üye olmaya çalışmasına karşın, anlayamayıp, başka bir konfederasyona üye olan sendikaların geçiş süreçleri aktarılacaktır. Bu aktarım esnasında geçişlerin dönemsel tasnifi elbette akla gelebilir. Ancak OLEYİS örneğinde olduğu gibi 1970’li ve 2000’li yıllarda geçiş yapan bir sendikanın dönemsel tasnifi mümkün olamamaktadır. Diğer yandan konfederasyon geçişlerini kimi sendika tüzel kişiliğini koruyarak; kimisi ise geçilen konfederasyondaki bir başka sendikaya katılarak (iltihak) ederek sağlamıştır. Bu nedenle öncelikle iltihak eden sonrasında ise tüzel kişiliklerini koruyarak geçiş yapan sendikalara değinilecektir.

Öncelikle DİSK’in kuruluşunda yer alan sendikaların geçişinin söz konusu olduğunu; ancak bunun konumuzun dışında olduğunu belirtmek gerek. Bu amaçla DİSK’in kuruluşunda yer alan sendikaların adları kısaca anmakla yetinilecektir.

Türk-İş'ten Rahatsızlık ve DİSK'in Kuruluşuna Yönelik İlk Kopmalar

Konfederasyonlar arası sendika hareketliliğinin ilk örneklerini, Türk-İş'ten kopmalar neticesinde kurulan DİSK'e geçişle başladığını görmekteyiz. DİSK'in kuruluşu bu çalışmanın sınırları dışında kaldığından üzerinde fazla durulmayacak, konumuz bağlamında kısaca değinilecektir.

Türk-İş'ten ilk kopmaların yaşanmasına neden olan süreçte Sendikalararası Dayanışma Anlaşması (SADA)¹, Paşabahçe grevleri ve bu grevlerde Türk-İş'in Kristal-İş Sendikasına destek vermemesi kritik öneme sahiptir. Tabii ki Paşabahçe grevinin sendikaların Türk-İş'ten kopmalarına etkisi tartışmalı bir konudur (Çelik ve Aydın, 2007: 134). Bu dönem özellikle Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) sendikalar üzerindeki etkisi de yadsınamaz. TÜRK-İŞ'in Paşabahçe grevinde konfederasyonun kararını tanımayan sendikalara yaptırım uygulaması aynı zamanda TİP'le arasından gerginliğe de neden oluyor. TİP'in de etkisi ile SADA, görünüşte yalnızca bir yardımlaşma ve işbirliği anlaşması olmuş olmasına karşın, yeni bir Konfederasyonun hazırlık aşamasını oluşturduğu ifade edilmektedir (Koç, 2003: 58). Diğer yandan Çelik (2010: 529), DİSK'in kuruluşunda TİP'in genel etkisinden çok, TİP içerisindeki sendikacıların etkisinin varlığından bahsetmenin daha güçlü bir ihtimal olduğunu ifade etmektedir.

Böylece, Türk-İş'in o dönem yürüttüğü politikaları benimsemeyen, ve SADA'yı da oluşturan sendikalar, Türkiye Maden ve Madeni Eşya ve Makine Sanayi İşçileri Sendikası (T. Maden-İş), Türkiye Lastik, Kauçuk ve Plastik Sanayi İşçileri Sendikası (Lastik-İş), Türkiye Basın Sanayi İşçileri Sendikası (Basın-İş) Türk-İş'ten koparak kongrede almış oldukları karar doğrultusunda o dönem bağımsız olan Türkiye Gıda Sanayi İşçileri Sendikası (Türkiye Gıda-İş) ve Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Türk Maden-İş) yeni bir anlayışla 13 Şubat 1967 yılında Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunu (DİSK) kurmuşlardır (Koç, 2000: 83) . Fakat bu geçiş sadece kurucu sendikalarla sınırlı kalmamış, ilerleyen dönemlerde de devam etmiştir.

Türk-İş'in özellikle 1970'lerin ortalarına doğru hem toplumsal gelişmeleri hem de işçi hareketini doğru okuyamaması, konfederasyon içindeki bazı sendikaların, DİSK'e geçmesine neden olmuştur. Bu şekilde, 1976'da Genel-İş, Çağdaş Metal-İş ve Ges-İş, 1977'de de OLEYİS sendikaları DİSK'e üye olmuşlardır (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998b: 339). Bu geçişlerde Türk-İş içerisindeki değişimin sosyal demokratlar lehine dönüştürülememesinin etkisinden

¹ Sendikalararası Dayanışma Anlaşması (SADA), 1966 yılı Temmuz ayında Maden-İş, Basın-İş, Lastik-İş ve Türkiye Gıda-İş Sendikaları tarafından imzalandı. SADA'yı imzalayan sendikaların aralarında örgütlenme, eğitim, toplu iş sözleşmesi, grev, hukuk, araştırma, basın ve yayın gibi mesleki ve sendikal konularda maddi ve manevi yardımlaşmayı ifade eden bir dayanışma olarak görüldü. Örneğin, sendikalardan birinin greve gitmesi durumunda, karşılıklı bilgilendirme ve yardımlaşma yapılacağı da öngörülmüştü (Koç, 2003:58) .

bahsedilirken, aynı zamanda geçişlerin DİSK'te de dönüştürücü etkisinin olduğunu altı çizilmektedir. Bu geçişlerin DİSK içerisinde varlığını hissettiren Türkiye Komünist Partisi (TKP) bağlantılı “Toplumsal İlerleme Hareketinin de sonunu hazırladığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda da bu geçişlerin siyasi amaçlı olduğu yönünde savların olduğu ifade edilmelidir (Işıklı, 2003: 104).

İltihak Ederek Konfederasyon Değiştiren Sendikalar

1970'li yılların çalkantılı ve hareketli sendikacılığında bazı sendikaların tüzel kişiliklerini korumakta zorlandığı görülmektedir. Başka bir konfederasyondaki sendikaya iltihak etme olgusunun 1980 öncesi ve 70'li yıllarda yaşandığına tanık oluyoruz.

Çağdaş Metal-İş Sendikası (Türkiye Çağdaş Metal İşçileri Sendikası)

Çağdaş Metal-İş Sendikası 27 Aralık 1973 yılında Ankara'da kurulmuş ve Türk-İş'e bağlı Metal-İş Federasyonuna üye olmuştur. Ancak daha önce Metal İş Federasyonunun milli tip sendikaya dönüştürülmesi sürecinde yaşanan fikir ayrılıkları, bazı sendikacıların ayrılarak başka bir sendika kurmasına neden olmuştur. Bu, aynı zamanda Türk-İş'ten de ayrılma anlamına gelmekteydi. Kurulan Çağdaş Metal-İş Sendikası tekrar Türk-İş'e üye olmamıştır.

Çağdaş Metal-İş Sendikası'nın DİSK'e geçişinin sendika birleşmesi şeklinde olduğunu görüyoruz. Sendikacıların kendi ifadeleri ile “işçi sınıfının çıkarlarını daha güçlü sendikalarda, daha iyi savunulabileceği kanısını edindikleri” için Türk-İş üyesi bazı sendikalarla DİSK'e katılma hakkında görüşülmüş ve Sendikanın 18 Ocak 1976 tarihinde yapılan genel kurulunda tüzel kişiliğinin son bulması ve bütün mal varlığı ve personeliyle birlikte DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş'e katılması yönünde oybirliği ile karar alınmıştır (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 212).

Ges-İş (Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası)

Ges-İş Sendikası (Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası), enerji iş kolunda faaliyet göstermek üzere 2 Şubat 1961'de Ankara'da DSİ Suyol İşçileri Sendikası adıyla kurulmuştur.

Sendikanın 4 Haziran 1961 tarihinde toplanan ilk genel kurulunda Türk-İş Ankara Sendikalar Birliği ile Mesleki bir federasyona üye olunmasına karar veriliyor. Böylece sendikanın Türk-İş serüvenin başladığını görüyoruz. 29 Temmuz 1962 tarihinde yapılan ikinci olağan genel kurulunda sendikanın adı Türkiye DSİ Enerji Su ve Yol İşçileri Sendikası, 28 Mart 1965 tarihinde ise Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası olarak değiştirilmiştir.

1966 yılında Türk-İş içerisinde aynı işkolunda bulunan sendikaların birleştirilmesi gündeme gelmiştir. Türk-İş bu iş kolundaki sendikaların Ges-İş çatısı altında birleşmesi yönünde görüş bildirmiş; ancak buna tepki veren Tes-İş Federasyonunun diğer iki sendikayı da iknası sonucu bu birleşme gerçekleşmemiştir (Tes-İş, 2017). Bu olay, Ges-İş ile Tes-İş arasında bir mücadelenin doğmasına

neden olmakla birlikte, Türk-İş yönetiminin daha sonra taraf değiştirdiğini görüyoruz. O dönem Ges-İş'te bulunan işkolu yetkisinin Tes-İş'e verilmesi Ges-İş'i derinden etkilemiş; ayrıca 1969 yılında Ges-İş'in ilan ettiği greve Türk-İş'in karşı çıkması ve ayrıca Türk-İş'in genel sekreteri Halil Tunç'un Tes-İş'in koruyuculuğunu yapmış olmasının sendika konfederasyon arasındaki ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Hatta Halil Tunç'un da desteği ile Tes-İş'in grev kırıclığı yaptığı da ifade edilmektedir (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 469).

1971 yılında yapılan genel kurulda Türk-İş'e üye aynı işkolundaki sendikaların yeni kurulacak bir sendikada birleştirilmesi ve Ges-İş'in de bu sendikaya ilhakına yönelik karar alınıyor. Ancak bunun gerçekleşmesi mümkün olmamıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, 1970'li yıllarda Türk-İş içerisinde sosyal demokrat çizgideki sendikal hareketin etkisi dikkat çekicidir. Bu niyetle de Türk-İş'e bağlı bazı kuruluşlar "*partilerüstü politika*" ilkesini yetersiz bulmuş ve tartışmaya açmışlardır. 2 Temmuz 1971'de Ges-İş'in de içinde yer aldığı *Türk-İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen* adını taşıyan "*On İkiler Raporu*"nu hazırlayan sendikaların, Türk sendikacılığında bir sosyal demokrasi hareketini başlatmak istediğinde olan sendikalar olduğunun altı çizilmektedir (Tuna, 1972).

Ges-İş, Türk-İş üyesi olarak, benzer şekilde tüzüğünde "*partilerüstü*" politika benimsemiş ve bu yönde hareket etmiştir. Ancak 1974 yılındaki genel kurulunda tüzüğünden bu ifadeyi çıkarmıştır. 1975 yılı sendika açısından hayati önem taşımaktadır. Bu yıl sendika içi mücadele ve kırılmaların olduğu dikkat çekiyor. Bu kırılmalar neticesinde iki gruba ayrılan yönetim iki farklı genel kurul toplamıştır. Genel Sekreter Orhan Ulukan grubu yaptıkları genel kurul ve aldıkları kararla DİSK'e geçmeyi öngörürken, dönemin sendika genel başkanı Erol Aykaş ve grubu ise Türk-İş'de kalarak mücadele etmiş ve uzun bir hukuk sürecinin yaşanmasına yol açmıştır. DİSK'e geçen grup Ges-İş'in DİSK üyesi olan Tek Ges-İş ile birleşmesini onaylamasına karşın, alınan karar, zamanında yerine getirilmediği için Sendikanın DİSK yönetimince üyeliği düşürülmüştür. Daha sonra da gittikçe güç kaybeden Ges-İş yönetimi, sendikanın feshedilmesine ve mevcut mallarının Ankara'da kurulu bulunan bağımsız Yeni Ges-İş'e devredilmesine karar vermiştir (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 470).

² On ikiler Raporu, ileri de değineceğimiz Dörtler Raporundan sonra, benzer şekilde Türk-İş içerisinde CHP eğilimli 12 Sendika ve federasyon lideri tarafından Türk-İş'in 2 Temmuz 1971'deki Yönetim Kuruluna sunulmak üzere hazırlanmış olan "Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen" adını taşıyan Rapordur. Rapor, CHP'de Ecevit'in öncülüğünü yapmış olduğu sola açılışa destek amacıyla ve bu bağlamda da Türk-İş'in partilerüstü politika anlayışına karşı hazırlanmıştı. On ikiler Raporunu hazırlayan sendikalar: Besin-İş, DYF-İş, Genel-İş, Ges-İş, Kristal-İş, Petrol-İş, Sağlık-İş, Tez Büro-İş, Türk Deniz Ulaş-İş, Türk Harb-İş, T.OLEYİS, Yol-İş (Genel-İş vd., 1971)

Tüzel kişiliğini Koruyarak Konfederasyon Değiştiren Sendikalar

Sendikacılık tarihimizde tüzel kişiliğini koruyarak, çeşitli nedenlerle konfederasyon değiştiren sendikaların varlığı söz konusudur. Aşağıda bu sendikalara kısaca değinilecektir.

Genel-İş (Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası)

Genel-İş, belediyelerin sıhhi tesisatçıları, tamircileri, marangozları, boyacılarından oluşan işçilerin bir araya gelerek 22 Nisan 1962'de genel işler işkolunda faaliyette bulunmak üzere ve ülkenin değişik yörelerindeki belediyelerde ayrı ayrı isimler altında örgütlenen belediye işçilerini tek bir çatı altına toplamak amacıyla İstanbul'da kurulmuştur (Genel-İş, 2017)

Genel-İş kurucularının belediye işçilerine yönelik yaptıkları açıklamalar, Genel-İş'in üye sayısını bir anda artırıyor ve 1962 yılında da merkezini Ankara'ya taşıyor. Bu süreçte aynı zamanda Türk-İş'e katılıyor. Uzun yıllar Türk-İş'le bir sorun yaşamayan Genel-İş, 1970 yılların başından itibaren Türk-İş yönetimi ile ters düşmeye başlıyor. Bu dönem özellikle Türk-İş içerisindeki sosyal demokrat hareketin izlerini görmek mümkün. 1971 yılında Türk-İş'in politikalarından rahatsız olan ve *Dörtler Raporu*³ olarak bilinen "1971 Türkiye'sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarımızın Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar" belgesini hazırlayan sendikalar arasında Genel-İş de bulunmaktadır (Baştürk vd. 1971). Ayrıca o dönem Genel-İş başkanı olan Abdullah Baştürk, oluşturulan Sosyal Demokrat Sendikacılar Konseyinde yer almış ve diğer sendikacılar gibi Türk-İş'in partilerüstü politikasını eleştirmiştir. Bu Raporla birlikte Genel-İş ve Türk-İş Arasındaki derin görüş ayrılıkları iyice gün yüzüne çıkmaya başlamıştır (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 450).

3 Ağustos 1975'te yapılan olağanüstü genel kurul sonucunda 226 delegeden 223'ünün oylarıyla Türk-İş'ten ayrılma kararı alınmıştır (Genel-İş, 2014). Genel-İş, Türk-İş'ten ayrılma gerekçesini 8 madde ile açıklamıştır. Bu maddelerde özetle vurgulanan, Türk-İş'in hem sınıfsal hem de toplumsal görevlerini yerine getirmemesiydi. Özellikle 1960'ların sonlarından itibaren artan sosyal gerginliklerin ve ekonomik sıkıntıların neticesinde toplumda oluşan "ekonomik, sosyal ve siyasal

³ Dörtler Raporu, 14 Ocak 1971'de toplanan Türk-İş Yönetim Kuruluna sunulmak üzere hazırlanan "1971 Türkiye'sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarımızın Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar" adını taşıyan Rapordur. Bu Raporda Bülent Ecevit'in de etkisi ile Türk-İş içindeki sosyal demokrat eğilimli sendikacıların ve onların başında bulunduğu sendikaların ülkenin ve sendikal hareketin ortak sorunlarına yönelik görüşleri yer almaktadır. Raporun altında, Genel-İş Sendikası Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Yol-İş Sendikası Genel Başkanı Halit Mısırlıoğlu, Deniz Ulaş-İş Sendikası Genel Başkanı Feridun Şakir Ögünç ve Petrol-İş Sendikası Genel başkanı İsmail Topkar'ın imzaları vardı. Işıklı (2003:100), Türk-İş içerisindeki ilk somut ayrışmanın bu raporla birlikte başladığı savunmaktadır.

bunalımların patlama noktasına gelmesine rağmen Türk-İş'in suskun kalması, birçok nedenle sınıf bilincini zaafla uğratması, sömürü düzeninin yıkılarak, işçi sınıfının öngördüğü toplum düzenini kurmada işçi sınıfına düşen tarihsel görevi göz ardı etmesi, sermaye ve çıkar çevreleri ile içli dışlılığını sürdürerek uzlaşmacılığını kanıtlaması, sınıf bilincini amaçlayan eğitimleri sabote etmesi, tarafsızlık güttüğünü iddia ettiği halde sürekli kapitalist kuruluşlardan yana tavır koyması, demokratik kütle örgütleri ile hiçbir ciddi eylem ve ilke birliğine girmemesi, Milliyetçi Cephe (MC) iktidarının aklını başına getirecek hiçbir ciddi eylem ve işlemden bulunmaması” konularında eleştirilmiştir (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 450). Genel-İş ülke genelinde düzenlediği toplantılarda bu görüşlerini ve eleştirilerini tüm teşkilatı ile paylaşmış ve onların olurlarına alma yönünde çaba göstermiştir. Neticede Genel-İş, Türk-İş'ten ayrılmış ve 10 ay bağımsız kaldıktan sonra 5 Haziran 1976'da olağanüstü genel kurulda “...sendikacılığı bir sınıf hareketi olarak gören ve toplumun sınıf mücadelesi ile değiştirileceğine inanan DİSK'e katılma kararı” almış ve üyelik başvurusu DİSK tarafından 11 Haziran 1976'da kabul edilmiştir (Genel-İş, 2014). Diğer yandan bu geçişin DİSK'in CHP'leşmesine yönelik bir adım olduğuna yönelik görüşler de dile getirilmiştir (Yüksel, 2017)

Türk-İş içerisindeki sosyal demokrat hareket ve sendikaların muhalefeti, yabancı ülkelerin de dikkatini çekiyor; ABD'nin konuyla ilgili yazışmalarında bu konuya değindiği görülmektedir. Bu kapsamda yapılan bir yazışmada, Genel-İş'in Avrupa sendikacılığına paralel siyasi bir sendikacılığı savunmasının ve Türk-İş'in “partilerüstü” politika yaklaşımına karşı çıkmasının, ayrıca Halil Tunç ve Genel-İş Başkanı Abdullah Baştürk arasındaki kişisel nefretin, Genel-İş'in Türk-İş'ten DİSK'e geçişinde etkili olduğu belirtilirken; bu tür bir davranışın ileriki dönemde OLEYİS tarafından da sergilenebileceğinin altı çizilmektedir (Çelik, 2012).

Dev Maden-Sen (Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası)

Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası, 1959 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü işçileri ve teknik elemanları tarafından MTA-İş adıyla kurulmuş ve adını daha sonra Mab-İş olarak değiştirmiştir. DİSK'e katıldıktan sonra da adını 1976 yılında Dev Maden-Sen'e dönüştürmüştür (Koç ve Koç, 2008: 648).

Dev Maden-Sen, 1975 yılına kadar 8 bin üyeli bir işyeri sendikası ve Türk-İş Konfederasyonunun üyesi olarak faaliyet göstermiştir (Dev Maden-Sen, 2014). Ancak, Maden-İş Federasyonu'nun MTA'daki sözleşmeyi işkolu düzeyinde yapmaya çalışması, Sendika ile Federasyon arasındaki ilişkilerin gerilmesine neden olmuştur. Bu gerilim neticesinde Federasyonun sendikanın üyeliğini askıya alması yönünde çalışmalar başlatması, 30 Kasım 1975 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulda Sendikanın hem Federasyondan hem de Türk-İş'ten ayrılarak ve DİSK'e üyelik kararı alması ile sonuçlanmıştır. Fakat tüm bu gelişmeler karşısında Türk-İş'in mahkemeye başvurarak, ihtiyati tedbir kararı aldırması, Sendikanın DİSK'e üyeliğinin bir süre ertelenmesine yol açmıştır (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996: 297).

Sendika, 4-5 Eylül 1976 tarihleri arasında olağanüstü genel kurula gitmiş, Türk-İş'ten ayrılma ve DİSK'e üye olma kararı oylanarak kabul edilmiştir. Laçiner (1977: 68) Dev Maden-Sen'in DİSK'e geçişini devrimci maden işçilerinin tasfiye edilmesine yönelik olduğunu savunmaktadır.

DİSK Tekstil (Tekstil İşçileri Sendikası)

Tekstil İşçileri Sendikası, 21 Ekim 1965'te dokuma iş kolunda faaliyette bulunmak üzere İstanbul Tekstil Örmeye ve Giyim Sanayi İşçileri Sendikası adı ile kurulmuştur. Sendikayı kuranların daha önce Tekstil İşçileri Federasyonuna (TEKSİF) bağlı oldukları görülmektedir. Ancak 1963 yılında Tekstil İşçileri Federasyonunun kanun gereği milli tip sendikaya dönüşmesi ile birlikte Teksif Sendikası kurulmuştur. Bu dönem de aynı zamanda örgüt içerisindeki çatışmalar da ortaya çıkmış ve bu çatışmalar neticesinde de bir grup TEKSİF'ten ayrılarak farklı bir sendika kurmak zorunda kalmıştır (DİSK Tekstil, 2017).

TEKSİF'in uyguladığı politikaları ve bu amaçla Türk-İş'i de eleştiren sendikacıların 1963 yılında ihraç edilmesi, ardından 18 Ağustos 1965'te yapılan 2. Genel kurulunda da İstanbul şube yöneticilerinin bazılarının sendikadan ayrılması, dışarıda kalan sendikacılar açısından bu işkolunda farklı anlayışta bir sendikanın kurulması zorunluluğunu doğurmuştur. İstanbul Tekstil Örmeye ve Giyim Sanayi İşçileri Sendikası, bu amaçla TEKSİF'e muhalif olarak ayrılan ve ihraç edilenlerin öncülüğünde 1965'te kurulmuştur (DİSK Tekstil, 2017).

Uzun süre konfederasyonlara mesafeli duran Tekstil Sendikasının, 1966 Paşabahçe grevinde Türk-İş'e muhalif sendikaları desteklemesi dikkat çekicidir. Bununla birlikte DİSK'in kuruluş toplantılarına katılmış olsa da DİSK'in kurucu üyeleri arasında yer almadığı görülmektedir.

Sendikanın, Ana tüzüğünde bazı değişiklikler yapmak üzere yapmış olduğu 31 Mart 1968 Tarihli genel kurulunda Sendikanın adı da Tekstil (Tekstil İşçileri Sendikası) olarak değiştirilmiştir. Uzun süre bağımsız kalan Sendika 1975'te her zaman kendisini yakın hissettiği DİSK'e katılmıştır (DİSK Tekstil, 2017, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998b: 192). Aslında TEKSTİL, 1967 yılında kurulan DİSK'e hep yakın bir çizgide olmuş, DİSK'le birlikte mücadele vermişti. Bu anlamda her ne kadar üyelikte geç kalınmış olsa da nihayetinde üyeliğin gerçekleşmesi Sendikaya büyük bir moral güç sağladığı vurgulanmaktadır (DİSK Tekstil, 2017).

Çelik-İş (Çelik Sanayi İşçileri Sendikası)

Çelik-İş, metal sanayi işkolunda faaliyette bulunmak üzere 17 Kasım 1965 tarihinde Karabük'te, Çelik Sanayi İşçileri Sendikası adıyla kurulmuştur. 9 Nisan 1967'de yapılan genel kurulda sendikanın adı Çelik-İş (Türkiye Çelik Sanayi İşçileri Sendikası) olarak değiştirilirken, kongrede Türk-İş'e üye olmak da tartışılmış ve bu tartışmalar sonucunda Türk-İş'e katılım konusunda işlemlerin yürütülmesi için yönetim kuruluna yetki verilmiştir. Fakat bu hemen gerçekleşmemiştir.

Çelik-İş'in üst kuruluşa üyelik bağlamındaki niyetini sürdürdüğünü 12-13 Aralık 1970 tarihinde yaptığı 3. genel kurul kongresinde de görülmektedir. Bu genel kurulda Metal-İş Federasyonuna üyelik tartışılmış ve daha sonra 17 Ekim 1971'de yapılan genel kurulda da Türk-İş'in bünyesinde bulunan Metal-İş'e üyelik işlemleri ile ilgili sendika yönetim kuruluna yetki verilmiştir. Metal-İş Federasyonuna üyelik başvurusu yapılmasına karşın, Federasyonun kendini feshederek milli tip sendikaya dönüşmesi sonucu, Çelik-İş'in 1974'teki 4. Genel kurulunda Metal-İş'e geçişi onaylanmış ve aynı genel kurulda sendikanın adı da Çelik Sanayii İşçileri Sendikası (ÇSİS) olarak değiştirilmiştir. Çelik-İş'in Metal-İş'e katılmasının da uzun süre gündemde kaldığını ve tartışıldığını görmekteyiz. Uzun süre Türk-İş'e bağlı sendikalarla birleşme görüşmeleri sürmesine ve Türk-Metal ile birleşme konusunda çeşitli adımlar atılmış olsa da son anda gerçekleşmemiştir (<http://www.celik-is.org>, 2014). Çözüm adına Türk Çelik Metal adında üçüncü bir sendikanın kurulması ve her iki sendikanın da o sendikaya ilhak olması kabul görmüş olsa da birleşme olmamıştır. Aslında Türk-İş'e üye olamamasının asıl nedeni, Türk-İş'in tüzüğündeki "*Aynı iş kolunda yalnız bir sendika üye olabilir*" (Sendikal Güç Birliği, 2011) maddesi hükmü ile ilgili olduğu ve bu nedenle de Türk-Metal ile birleşme ve bu bağlamda da Türk-İş'e üyelik gerçekleşmemiştir.

12 Eylül darbesinin sendikacılığa vurduğu darbenin etkilerinin azaldığı 1990'lı yıllarda Çelik-İş'in Hak-İş'le yakınlaştığı görülmektedir. 1970'li yılların son yarısında Türk-Metal ile gerçekleştiremediği birleşmeyi bu defa Özdemir-İş'le gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu yönde bir de protokol yapılmış; ancak Özdemir-İş Sendikası, Çelik-İş'in 08.11.1990 tarihinde yapılacak mahkemenin sonucunun beklenmesini gerekçe göstererek birleşme çalışmalarında çekilmiştir. Bu defa birleşme çalışmalarının Çelik-İş ile Otomobil-İş arasında devam edilmesi kararı alınmıştır. Fakat 1991 yılında Hak-İş Konfederasyonu Necati Çelik'in başkanlığında Özdemir-İş Sendikası'nın Çelik-İş (Türkiye Çelik Sanayii İşçileri) Sendikası ile yaptığı toplantılar sonucunda iki sendikanın birleşmesine karar verilmiştir. Çelik-İş Sendikası, 22 Şubat 1991'de Ankara'da yaptığı Genel Kurul'da Özdemir-İş'e katılma kararı almıştır. 23-24 Şubat 1991'de toplanan Özdemir-İş Sendikası Genel Kurulu'nda ise bu birleşme kararı onaylanarak sendikanın adı Özçelik-İş Sendikası (Madeni Eşya ve Oto Sanayii İşçileri Sendikası) olarak, 20-22 Aralık 2002 tarihlerinde yapılan Özçelik-İş'in 10.Olağan Genel Kurulunda ise, Sendikanın unvanı Demir, Çelik, Metal ve Metal Mamulleri İşçileri Sendikası (Çelik-İş) olarak değiştirilmiştir (<http://www.celik-is.org>, 2014).

Orman-İş (Türkiye Orman İşçileri Sendikası)

Orman-İş, 13 Mart 1975 tarihinde Zonguldak'ın Beycuma ilçesinde Türkiye Orman-İş adıyla kurulmuştur (Orman-İş 2017). Sendika 30 Haziran 1979 yapılan 2. Genel Kurulunda adında bulunan "Türkiye" kelimesini kullanabilmek için Bakanlar Kurulundan yetki istenmiş ve bu yetkinin alınmasının ardından adı T. Orman-İş olarak kullanılmaya başlanmıştır (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998a: 469).

Sendikanın kurulmasından itibaren aynı işkolunda örgütlü Tarım-İş Sendikasıyla bazı uyuşmazlıklar yaşandığı görülmektedir. Her iki sendika da bu anlaşmazlıklara bir son vermek amacıyla 25 Aralık 1985'te iki sendikanın birleşmesini öngören kararı kabul etmişlerdir. Türk-İş yetkililerin de katıldığı bu toplantıda iki sendika arasında imzalanan protokole göre, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğü'nün tüm işyerlerinde çalışan orman işçileri adına T. Orman-İş Sendikası'na imzalanacak toplu iş sözleşmelerinden tüm işçiler yararlanacaktı. Birleşme kararı ise daha sonra uygulanmadı. 1986 yılında T. Orman-İş tek taraflı olarak bu protokolden çekilmiştir. Diğer yandan, 10 Nisan 1988 yılında toplanan olağanüstü genel kurulda Sendikanın adının da Orman-İş olarak değiştirilmesine karar verilmiştir (Orman-İş, 2017).

Orman-İş kuruluşundan itibaren uzun süre bağımsız bir sendika olarak mücadele etmiştir. Ancak sendikanın tarihinde 1991 yılı dönüm noktası niteliğinde gibidir. 1991 yılında yapılan genel kurul ve ilgili kararları, daha sonra mahkemelik olacak ve bir bakıma da konfederasyonlarla olan ilişkilerini de etkileyecektir.

23-24 Kasım 1991 yılında yapılan 7. Genel Kurul'da Hak-İş Konfederasyonu üyeliğine başvuru kararı alınıyor ve Hak-İş Konfederasyonu üyeliği kabul edilmiş; ancak 7 Genel Kurul tüm sonuçlarıyla iptal edildiği için Hak-İş üyeliği de 8 ay sonunda düşmüştür. 1994 yılında yapılan 8. Olağan Genel Kurulu sonrasında Sendika, Türk-İş Konfederasyonu'na katılma kararı almış ve Genel Kurul sonrasında yapılan başvuru neticesinde Türk-İş Başkanlar Kurulunda Orman-İş'in üyeliği kabul edilmiştir (Orman-İş, 2017).

OLEYİS (Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası)

OLEYİS, Sendika olarak 7 Temmuz 1969'da Ankara'da kurulmuş görünmesine karşın, örgütlenme çalışmalarının 1950'li yıllara dayandığı görülmektedir. Otel lokanta ve eğlence yerlerinde çalışan işçilerin buldukları yerelerde işkolundaki bütün sendikaları bir çatı altında toplayacak bir federasyonun kurulması için ilk toplantı 23 Mart 1950'de Ankara'da yapılmıştır. Bu toplantıdan sonra çalışmalar yoğunlaşmış ve mahalli örgütlenmelerin (*Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa, Eskişehir, Mersin, Tarsus, İskenderun, Turgutlu*) bir araya gelmesiyle Türkiye Otel Lokanta Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası (*Türkiye OLEYİS*) kurulmuştur.

1960'lı yıllarla birlikte bağımsız sendikaların kurulması Türkiye OLEYİS Federasyonunu da olumsuz etkilemiş ve 23 Mayıs 1969'da toplanan Genel Kurul'da oybirliğiyle Federasyon'un feshine karar verilmiştir. Türkiye OLEYİS çatısı altındaki sendikalar "milli tip"de (yani şimdiki gibi) yeniden oluşturulan OLEYİS'i kurmuşlardır. 7 Temmuz 1969'da, Kurucular Kurulu Ankara OLEYİS Genel Merkezi'nde toplanarak kuruluş belgelerini Ankara Valiliği'ne teslim ederek Türkiye genelinde faaliyet gösteren Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası (OLEYİS) kurmuşlardır. Yeni bir tüzel kişiliğe dönüşen OLEYİS, Türk-İş'e üyelik için yeniden başvurmuş ve başvurusu 1 Eylül 1969'da kabul edilmiştir.

OLEYİS, Türkiye’de kurulu bulunan üç büyük işçi konfederasyonunda da yer almış bir sendikadır. Hatta 31 Mart 1952’de kurulmuş olan Türk-İş’in kurucuları arasında Türkiye OLEYİS de yer almıştır. Kurucu Başkanı Ömer Akçakanat olan Türk-İş’in, 6-7 Eylül 1952’de İzmir’de toplanan Birinci Genel Kurulu’nda seçilen ilk Genel Başkanı İstanbul OLEYİS’in Başkanı olan İsmail İnan’dır. Türk-İş Genel Saymanlığına da yine OLEYİS’ten İsmail Aras getirilmiştir. İsmail İnan 1953’teki Olağanüstü Kurultay’da Genel Sekreterliğe getirilmiştir (OLEYİS, 2017).

DİSK’in kurulmasının ardından 1970’li yıllarla birlikte artan devrimci ve sosyal demokrat hareket, Türk-İş’e bağlı sendikaları da etkilemiş ve Türk-İş içerisinde farklı muhalif grupların ortaya çıkmasına yol açmıştır. “Dörtler” ve OLEYİS’in de içinde yer aldığı “on ikiler Raporu” olarak bilinen karşı duruşların, Türk-İş’ten kopma sürecine etki etmiş olduğunu daha önce ifade etmiştik. OLEYİS 22-24 Ekim 1971 yılındaki 1. Olağan genel kurulunda *On ikiler Raporu*’nu gündemine alarak tartışmış ve Rapor oy birliği ile kabul edilmiştir. Yapılan açıklamada da bu hareketin Türk-İş’e karşı olmadığı, OLEYİS’in de içinde bulunduğu “*Türk işçi hareketi için sosyal bir düzen kurulması*” amacına yönelik bir yöntem tartışmasından ibaret olduğu vurgulanıyordu. Diğer yandan Sendikanın 23-24 Mayıs 1974’te yapılan 2. Olağan genel kurulunda “*partilerüstü*” politikanın takip edilmesine yönelik maddenin tüzükten çıkarılması (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998a: 448) Türk-İş’e karşı tavrı bağlamında dikkat çekicidir.

OLEYİS, Türk-İş’ten ayrılmadan önce kendi benimsediği ilkeler çerçevesinde 3. Genel Kurulda “*Türk-İş’in ülke sorunları karşısında aktif ve sol çizgide politika izlemesinin sağlanması*” yönünde Türk-İş’in uyarılmasına karar verilmiştir. Fakat bunda başarılı olamayınca da yapılan olağanüstü genel kurulla Türk-İş’ten ayrılma kararı alınmıştır. OLEYİS’in Olağanüstü Genel Kurulu 10 Eylül 1977’de gerçekleşmiş ve Genel Kurul’da oy birliğiyle Sendikanın Türk-İş’ten ayrılarak ve DİSK’e katılmasına karar verilmiştir. Bu aşamadan sonra Türk-İş Ana Tüzüğünde olduğu gibi “*her iş kolunda bir sendika*” hükmü gereği DİSK bünyesinde yer alan Turizm-İş Sendikası ile birleşme görüşmelerine başlanmış, ve görüşmeler neticesinde Turizm-İş’in OLEYİS’e katılması ve tek sendika DİSK-OLEYİS olarak kalması kararlaştırılmıştır (OLEYİS, 2017).

Türk-İş’e bağlı OLEYİS’in 1960’lı yıllarda Genel Başkan Mukbil Zırtuloğlu’nun başkanlığında hızlı ve sürekli büyümesi, 1970’li yıllarda örgüt içi ideolojik mücadele ve parçalanmalarla zayıflamış ve OLEYİS özellikle siyasi örgütlerin de baskısı ile 1977 yılı Eylül ayında Türk-İş’ten ayrılarak, DİSK’e katıldığı da ayrıca savunulmaktadır. Bu bağlamda da TOLEYİS yöneticileri tarafından savunulan görüşe göre, o günlerin siyasi havasından etkilenen OLEYİS, DİSK’e geçişyle birlikte sendikal geleceğini karartmış, böylece yükselen yıldızı sönmüş ve ideolojik çatışmaların alanı haline gelerek, parçalanma sürecine girmiştir (Toleyis, 2014).

12 Eylül askeri darbesi sonucu DİSK ve üyesi diğer sendikalar gibi OLEYİS'in de faaliyetleri durduruldu. OLEYİS 1991'de haklarındaki davalardan beraat edince yasakların kalkması ile birlikte tekrar faaliyete geçmiştir.

2000'li yıllarda yaşanan gelişmelerin OLEYİS'in konfederasyon bağlamında tekrar yol değiştirmesine yol açtığını görüyoruz. OLEYİS 30 Temmuz 2006 tarihindeki olağan genel kurulun ardından 27 Temmuz 2007 tarihinde Olağanüstü Genel Kurula gitmek zorunda kalmıştır. Olağan Üstü Genel kurulda DİSK Genel Merkezinin OLEYİS üzerinde farklı planlarının hayata geçirildiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda da OLEYİS'in kurumsal yapısında DİSK'in etkisiyle çeşitli değişikliklere gidildiği ve değişikliklerin ve olağanüstü genel kurulun tüm sonuçlarına karşı dava açılmıştır. OLEYİS'in kendi resmi web sayfalarındaki ifadelerine göre *"Nakliyat-İş ve bazı marjinal grupların işgali ve DİSK'in bunları desteklemesi"* neticesinde yol ayrımına geldiği ifade edilmektedir (OLEYİS, 2017).

Tüm bu gelişmelerin ardından OLEYİS, 31 Temmuz-1 Ağustos 2010 tarihinde 11. Olağan Genel Kurulunu toplamıştır. Bu Genel Kurula hiçbir DİSK yöneticisi katılmamış ve kendini savunma ihtiyacı duymamıştır. Bu gelişmeler ışığında kongre delegasyonu *"sendikalarına reva görülen bu haksız, kanunsuz ve umursamaz tutum karşısında, DİSK'ten ayrılmaya ve HAK-İŞ Konfederasyonuna katılmaya"* karar vermiştir (OLEYİS, 2014).

DİSK'ten geçiş ile ilgili yapılan açıklamada ise, konun para meselesi olduğu; bunun yanında DİSK'in sendikal ilkelerinden olan sendika içi demokrasinin işletilmediği, yok sayıldığı ve *"...DİSK ilkeleri dikkate alınmamış, kişisel çıkar için her yol mübah sayılmıştır"* ifadeleri ile geçişin gerekçesi duyurulmuştur (www.haber.sol.org.tr, 2010) .

Ayrıca, dönemin tanıklarından ve enel Başkan vekili olan avukatları ile Ankara'daki bürolarında yapılan görüşmelerde, sorunun DİSK ve OLEYİS arası bir sorundan kaynaklanmadığı; sendika içi çekişmelerin neticesinde geliştiği, işgali söz konusu edilen binanın OLEYİS Sendikasının değil, OLEYİS Vakfının malı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Nakliyat-İş ile bir bağlantısının da olmadığı, anlaşmazlığın taraflarından olan bir önceki Sendika Genel Başkanının vekil tayin ettiği avukatların aynı zamanda Nakliyat-İş'in de avukatları olması olarak aktarılmıştır.

Liman-İş Sendikası (Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası)

Liman-İş Sendikasının kuruluşunun, bu bağlamda da Liman işçilerinin örgütlenme çalışmalarının 1950'de başladığını görüyoruz. Devlet Deniz Yolları'nın İstanbul yükleme-boşaltma servisinde 1950 yılında İstanbul Liman Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası kurulmuştur. Bu sırada İstanbul Limanı'nda çalışan kara ambarlama işçileri ile Kuruçeşme kömür yükleme-boşaltma işçilerinin de sendikalaşma girişimleri olmuş ve 1952 yılında İstanbul Liman İşletmesi Ambarlama Kara İşçileri Sendikası'nı kurmuşlardır. Yine İzmir'de kurulu olan İzmir Deniz İşçileri Sendikası 1952- 1960 döneminde etkisiz olmuşsa da 1960 yılında kendini toparlamış ve yükleme-boşaltma ve kara ambarlama işçileriyle tersanede çalışanlar ve gemi

adamlarının kurdukları sendikaların birleşmesiyle Ege Ulaş-İş Sendikası'nı kurmuşlardır. İşkolları Yönetmeliği'nin hazırlanması ve "Ardiye ve Antrepoculuk" işkolunun ayrı olarak belirlenmesi sonucu 29 Ağustos 1963'te, Liman-İş Sendikası 28 kurucu üye tarafından Likat-İş (Türkiye Liman ve Kara Tahmil-Tahliye İşçileri Sendikası) adıyla İstanbul'da kurulmuştur (Liman-İş, 2015).

Liman-İş ile Türk-İş arasındaki ilişkilerin, dönemselsel olarak inişli çıkışlı bir seyir izlediği tarihsel süreçte de görülmektedir. Liman-İş, belli dönemlerde Türk-İş yönetimine yönetim kurulu üyesi vermiş olan bir sendika. Liman-İş Sendikası'nın Kurucusu ve ilk Genel Başkanı olan Mehmet Ali Sarı, işkolu sendikacılığının henüz başlamadığı dönemde, Türkiye Dok Gemi İş'in Başkanı ve Türkiye Deniz-İş Federasyonu'nun Genel Sekreteri iken, 7 Kasım 1958'de Türk-İş'in Genel Sekreterliğine getirilmiş ve 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesine kadar bu görevini sürdürmüştür (Liman-İş 2017; Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998a: 568).

Liman-İş Sendikası kurulduğu 1963 yılından 2013 yılına kadar Türk-İş Konfederasyonunun üyesi olarak kalmıştır. 29 Ağustos 1963 yılında Likat-İş (Türkiye Liman Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası) 3 Ekim 1963 tarihinde Türk-İş Konfederasyonuna üye olmuştur. Sendikanın Temmuz 1992'deki 12.Genel kurulunda yapılan tüzük değişikliği ile adını Liman-İş (Türkiye Liman ve Kara Tahmil-Tahliye İşçileri Sendikası) olarak değiştirmiştir (Liman-İş, 2015).

Liman-İş 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun yasalması sürecinde Türk-İş ile yaşadığı sorunlar nedeniyle 13 Şubat 2013 tarihinde yaptığı Olağan Üstü Genel Kurulda Türk-İş'ten ayrılma ve Hak-İş'e katılma yönünde Merkez Yönetim Kuruluna yetki vermiş ve bu karar doğrultusunda Liman-İş sendikası 8 Nisan 2013 Tarihinde Hak-İş'e katılmıştır (Liman-İş, 2015). Liman-İş'in 29-30 Mayıs 2015 Tarihlerinde yapılan 18.Genel Kurulunda Sendikanın açık adı işkoluna uygun olarak "Türkiye Liman, Deniz, Tersane ve Depo İşçileri Sendikası" olarak değiştirilmiştir (Liman-İş, 2017).

Sendika Konfederasyon İlişkisinin Liman-İş Bağlamında Değerlendirilmesi

Sendikalar, işçilerin bir araya gelerek yaşam koşullarının tüm alanlarını etkileyecek olan hak ve menfaatlerini sadece koruyan ve geliştiren değil, aynı zamanda bu hak ve menfaatleri elde ettikleri mücadele örgütleridir. Sendikaları kuranlar bireysel işçilerdir; yani gerçek kişiler tarafından kurulmuşlardır.

Konfederasyonlar ise işçilerce değil, ülkenin mevzuatına ve endüstri ilişkileri sistemine bağlı olarak işçi kuruluşu olan ve farklı işkollarında örgütlü bulunan tüzel kişiliğe sahip sendikaların, federasyonların veya sendika birliklerinin bir araya gelmesiyle kurulur. Konfederasyonun varlık koşulu sendikaların ortak kararıdır. Ancak sendikaların varlığı konfederasyonlara bağlı değildir. Bu nedendir ki, konfederasyonlar üye sendikaların kendilerine verdiği yetkiler çerçevesinde hareket edebilmektedirler.

Sendikanın bir konfederasyona üyeliğini çekici kılan temel amaç; nasıl ki bir işçi sendikaya üye olduğu zaman birlikten gelen güce inanır ve işverene karşı örgütlü bir güç haline geleceğini düşünürse, konfederasyon üyesi bir sendikanın konfederasyon algısı da bu fikre paralel gelişir. Sendika da benzer şekilde konfederasyona üye diğer sendikaların gücünü yanında hissetmek isteyecektir. Bağımsız bir sendikanın bir üst kuruluşa, konfederasyona üye olmasındaki temel amaçların başında bu beklenti gelmektedir. Karşı karşıya kaldığı haksızlığa karşı üyesi olduğu konfederasyonun, dolayısıyla diğer sendikaların ortak gücünü kullanma ve büyük bir güç olma arzusu, işçi konfederasyonlarının varlık sebebi niteliğindedir.

Her ne kadar yukarıda konfederasyon değiştiren sendikaların neredeyse tamamının Türk-İş'ten şikayetçi olduğu görülmüş olsa da, sadece Türk-İş değil, DİSK ve Hak-İş'in de kendi içinde sorunlar yaşadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla konfederasyonların, kendi iç çekişmeleri nedeniyle üye sendikaların sorunlarıyla yeterince ilgilenemedikleri sık sık gündeme gelmektedir.

Sendikaların Türk-İş'e yönelttiği ilgisizlik ve yalnız bırakılma eleştirisinin bir benzerinin de DİSK'te yaşandığı daha önce basına yansımıştı (Cumhuriyet, 2013). 2013'te DİSK Genel Sekreteri ve aynı zamanda Birleşik Metal-İş Sendikası'nın Genel Başkanı olan Adnan Serdaroğlu DİSK'teki görevinden istifa etmişti. Serdaroğlu DİSK'teki görevinden ayrılmasının gerekçesi olarak, Birleşik Metal-İş'in bazı sorunlar yaşadığını ve bu sorunlu süreçte DİSK'in Sendikalarını yalnız bırakmasını ve yardımcı olmamasını göstermişti (SOL, 2013a). En nihayetinde DİSK Genel Kurula gitmiş ve yönetim değişikliği olmuş, Genel kurulda üç sendikanın (Birleşik Metal, Nakliyat-İş ve Sosyal-İş) toplantıyı terketmesi DİSK'teki sorunların varlığını ortaya koymuştu (Çarık, 2016). Aynı dönemde Türk-İş'in sendikaların iç işleyişlerine karıştığı sendika yöneticileri tarafından dile getirilmiş (Türkel, 2013) ve buna yönelik haberler basına da yansımıştı (Ergenç, 2013).

Benzer şekilde Hak-İş Konfederasyonu ile Öz Orman-İş arasında da bir gerilimin olduğu, Öz Orman-İş'in düzenlemiş olduğu bir kongrede ortaya çıkmıştı (Odatv.com, 03.03.2017).

Limaniş Türk-İş İlişkileri

Çalışmanın bu bölümünde, 2013 yılında konfederasyon değiştiren Limaniş'in Türk-İş'ten Hak-İş'e geçiş süreci incelenecektir. Geçiş sürecini zorunlu kılan gelişmenin 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve onun ön görmüş olduğu işkollarının birleştirilmesi olduğunu öncelikle belirtmekte fayda görüyoruz.

Limaniş Sendikası'nın 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun öngördüğü işkolu birleştirmelerinden ve buna bağlı olarak artacak olan işkolu barajından fazla zarar görmemesi için her alanda mücadele ettiğini ve Hak-İş de dahil olmak üzere çeşitli kurumlarla ve siyasilere görüştüğü biliniyor ve takip ediliyordu (www.etha.com, 2013, www.habersol.org.tr, 2013c). Özellikle Türk-İş'in

bu süreci yakından takip etmesi ve buna karşın herhangi bir müdahalede ya da bir görüşme talebinde bulunmamış olması, Türk-İş yönetiminin bu çabaların sonuçsuz kalacağı yönündeki beklentisinden kaynaklı olabileceğini söylemek olasıdır.

Süreçten beklenen, işkolu birleştirmelerinden zarar görecektir ve yetkilerini kaybedecek olan sendikaların, yine aynı üst kuruluş altında bir başka sendika ile birleşeceği yönündeydi. Bu beklenti çerçevesinde de ilk taslağa göre “Taşımacılık, ardiye ve antrepoculuk” işkolunda olması için çaba harcanan Liman-İş’in, Türk-İş’in Genel Mali Sekreterliğini de yürüten Ergün Atalay’ın aynı zamanda Genel Başkanlığını yürüttüğü Demiryol-İş Sendikası’na ilhak olması yönünde olduğu özellikle Liman-İş yöneticileri ile yapılan mülakatlarda sürekli dile getirilmiştir. Peki bu duruma nasıl gelindi? Demiryol-İş neden böyle bir amaç içine girdi? Ve bu amaç yeni miydi?

Bu sorulara sağlıklı yanıt vermek için kurumlar arası ilişki açısından tarihsel arka planına bakmak faydalı olacaktır.

1960 Ve 70’li Yıllarda İlişkiler

1960’lı yıllarda 27 Mayıs askeri darbesinden sonra özellikle 1961 Anayasası’nın getirmiş olduğu özgürlükçü ortamdan, sendikalar da olumlu bir şekilde etkilenmiş ve örgütlülüğün önü açılmıştır. 274 ve 275 sayılı kanunlarda, emekçi kitlelere sendikal haklar tanıyan düzenlemelere geniş yer verilmişti. Bu düzenlemelerden olan 1963 tarih ve 274 Sayılı Sendikalar Kanununu çerçevesinde 11 Ağustos 1964 tarihinde yayınlanan İşkolları Yönetmeliği’nde 36 işkolu tespit edilmişti. Bu yönetmeliğe göre Liman-İş Sendikası (o zamanki adıyla Likat-İş) 28 no’lu “Ardiye Antrepoculuk”, Demiryol-İş de (o zamanki adıyla DYF-İş) 25 no’lu “Demiryolu Taşımacılığı” işkolunda yer aldığı görülmektedir.

Ancak işkollarındaki tanımlamadan kaynaklı olarak, o dönem DYF-İş, Likat-İş (Liman-İş) ve TMO’da örgütlü olan TOMİS arasında 28 No’lu ve Likat-İş’in örgütlü olduğu “*Antrepolar, ardiyeler, soğuk hava depoları, umumi mağazalar, silolar ve buralarda yapılan her türlü yükleme ve boşaltma işleri, liman, istasyon ve iskelelerde yapılan yükleme ve boşaltma işleri*” açısından uyuşmazlıkların ortaya çıktığını ve örgütler arasında çatışmalara neden olduğunu görüyoruz (Likat-İş, 1969). Özellikle Demiryol-İş’in limanların ve ilgili işyerlerinin kendilerine ait olduğu iddiası ile davalar açtığı görülüyor. Örneğin 1963 yılında açtığı dava sonucunda mahkeme TCDD Haydarpaşa Limanında yapılan işlerin Likat-İş’in (Liman-İş) bağlı olduğu 28 nolu “Ardiye ve Antrepoculuk” işkolunda yer aldığına hükmetmiştir (Likat-İş, 1969: 104; Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996:78).

1960’lı yıllarda bu iki sendika arasında sürekli bir rekabetin olduğu ve bu rekabetin enerjilerinin büyük bir kısmını tükettiğini söylemek pek yanlış olmayacaktır. Her iki sendikanın da Türk-İş’in üyesi olduğu düşünüldüğünde, elbet de Türk-İş’in tavrı da merak konusudur. Demiryol-İş ile Liman-İş arasında 1960’lı yılların ortalarında başlayan mücadelede, Türk-İş’in çoğunlukla Demiryol-İş’in tarafında yer aldığını söylemek sanırsız hatalı olmayacaktır. Türkiye’de güçlü sendikal

yapının işkolunda tek sendika anlayışını dayandığını savunduğu görülen Türk-İş'in (Dereli, 1998), bu dönemde Demir-yol-İş'e destek vermesi bu anlayışın yansıması olarak da görülebilir. Bu tür bir anlayışın hakim olmasında, özellikle 1960'lı yıllarda tartışması yürütülmüş olan merkezi ve güçlü sendikaların oluşturulmasına yönelik olarak 1961'de kurulan *Teşkilatlanma Komisyonu* raporlarının (Koçak, 2014) etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Türk-İş DYF-İş'i desteklediğini gizlemekte ve DYF-İş'i desteklemek adına 23 Şubat 1965 tarihinde Çalışma Bakanlığı'na göndermiş olduğu mektupta "*Yurdumuzda müstakil bir siloculuk ve istasyon işçiliği yoktur. 28 no'lu sıra grubu içinde gösterilen silolar ve istasyonlar ibareleri kaldırılmalıdır. Çünkü her sanayi kolunun kendi istihsaline matuf mamul, yarı mamul ve hammaddeyi muhafazaya yararlı depolama, rampa ve istasyon tesisleri vardır*" ifadeleri ile birlikte, bu tür işlerin yapıldığı işyerlerinin demiryolu taşımacılığı işkoluna bağlı yerler olduğu; bu nedenle liman, iskele, istasyon işyerlerine (yükleme boşaltma işleri dahil) sahip TCDD'ye ait işyerlerinin Demiryol-İş'e ait işkolunda olması gerektiği savunulmuştur. Buna karşın, daha sonra yapılan müzakereler sonucunda, limanlarda yapılan işlerin Likat-İş'in işkoluna, diğer ambar, istasyon ve mağaza işlerinin de DYF-İş'in işkoluna gireceği ve sendikaların bu yönde faaliyet yürütebilecekleri 30 Aralık 1966'da Türk-İş Genel Merkezinde yapılan bir protokolle teminat altına alınmıştır. Ancak DYF-İş bununla yetinmek istememiş ve Danıştay'a bir dava daha açmış fakat bir süre sonra açtığı bu dava da düşmüştür (Sürücü, 1998: 78).

Türk-İş'le bu dönemlerdeki olumsuz ilişkilerin, 1970'li yıllarda belli bir düzene girdiği görülmektedir. Bu düzelmeyi yönetimde yer almanın getirdiği bir etkiden kaynaklı olabileceği de gözden kaçırılmamalıdır. 1972-1989 yılları arasında Liman-İş sendikasının başkanlığını yürüten Ahmet Kurt, aynı zamanda, 1973-1983 yılları arasında dört dönem Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliği ve daha sonra da üç dönem başkanlar kurulu üyeliğinde bulunmuştur (Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1998: 306). Diğer yandan gözden kaçırılmaması gereken bir unsur da 1970'li yıllarda işçi sınıfının gücünün her alanda hissedildiği ve örgütlü yapının işçilere ve sendikalara ve dolayısıyla Konfederasyonlara katkısıdır. Yukarıda ifade edilmiş olan konfederasyon değiştiren sendikaların da özellikle Türk-İş yönetimine dolaylı baskı unsuru oluşturduğunu da söylemek hatalı olmayacaktır.

1980 Sonrası: Neoliberal Politikaların Etkisi

24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte hissedilmeye başlanan neoliberal politikalar, tüm işçi sınıfına ve onun örgütlerine karşı saldırıya geçmiştir. Sosyal kazanımlar, ekonominin büyümesinin önündeki yok edilmesi ya da en azından etkisiz hale getirilmesi gereken bir "düşman mevzisi" olarak görülmüştür. 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte sindirilen, etkisizleştirilen ve kimisi de kapatılan sendika ve konfederasyonlar, varlık yokluk savaşı içine girmişlerdir. Bu dönem işçiler açısından da zor yıllar olmuştur. 24 Ocak kararları ile uygulamaya konulan ekonomik model en çok işçileri özellikle de kamuda çalışan işçileri vurmuştur. Daha önceki

dönemlerde elde etmiş oldukları görece hak ve ücretler büyük bir darbe yemiştir. Ancak 24 Ocak kararlarına Türk-İş yönetimi tarafından destek verilmiş olması dikkat çekicidir (Koç, 1989: 21).

Bu dönemin hassaslığının etkisiyle de sendika ve bağlı oldukları konfederasyonları arasında pek de bir sorun yaşanmadığı söylenebilir. Özellikle de Liman-İş ile Türk-İş arasında neredeyse 2011 yılına kadar önemli bir çatışma yaşanmadığı görülmektedir. Bu dönem, özellikle işçilerin kendi sendikalarına karşı güvensizliği daha ön plandadır; bu güvensizlik mevcut hükümetlerce fırsat olarak görülmüş ve neoliberal politikaların geleceği açısından desteklenmiştir. Özellikle özelleştirmelerin artan bir hızda devam etmesi ve sendikaların üretimden gelen gücünü fazla hissettirememiş olması, neoliberal politikaların sürdürülebilmesi için elverişli zemin hazırlamıştır. Her ne kadar, 1989 Bahar Eylemleri ve Madenci yürüyüşleri gibi ses getiren eylemler yaşanmış olsa da bunlar kısa süreli etki yaratmış ve etkisini toplumsal bir harekete dönüştürememiştir.

Özellikle 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başından itibaren sosyal güvenlik ve onun emekçi kitlelere sağladığı kazanımların budanmasına artan bir hızla devam edilmiş, emeklilik yaşı emek örgütlerinin itirazına ve bu durumu “mezarda emeklilik” olarak nitelendirmelerine karşı uzatılmıştır. Bu sürece sendikaların pek fazla engel olamayışı işçinin gözünde sendikalara güveni biraz daha aşındırmıştır. Neoliberal politikalar 2000'li yıllarda da sendikalarla ve onların sosyal kazanımlarıyla mücadeleye devam etmiştir. 2000'li yıllardan sonra özelleştirilmedik devlet teşekkülü neredeyse kalmamıştır. Hatta neredeyse özelleştirme yapılamadığı yıllarda hükümet tarafından ekonomi alanında beklenen büyüme oranı yakalanamamıştır.

2002 genel seçimlerinden sonra tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisinin, özellikle sendikal anlamda hak ve özgürlükleri geliştirici düzenlemeler yaptığını söylemek mümkün görünmemektedir. Her ne kadar 2010 yılında yapılan Anayasa Referandumu ile memurlara toplu sözleşme hakkı tanınmış olsa da grevsiz bir toplu sözleşme hakkının tek başına bir anlam ifade etmediği de açıktır.

İşçiler açısından baktığımızda da sürekli değiştirilmesi gerektiği çalışma ilişkilerinin tüm taraflarınca dile getirildiği 2821 sayılı Sendikalar ve 2822 sayılı Toplu Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunları bir bakıma bir araya getirildi ve 7 Kasım 2012 günü 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu yürürlüğe girdi. Tabii ki yürürlüğe girişi bizim burada iki satırda yazdığımız gibi kolay olmadığını ifade etmek gerekir. Özellikle Liman-İş Sendikası ve sendikal barajın altında kalması muhtemel benzeri sendikalar açısından zor bir süreç olmuş ve hatta günümüzde de çoğu sendika açısından bu zorlu süreç devam etmektedir.

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve İşkollarının Birleştirilmesi

12 Eylül ürünü olduğu ve yeterince özgürlükçü olmadığı için eleştirilen sendikal mevzuat, 2012 yılında çıkarılan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ile yenilendi. Ancak yeni kanun pek de beklendiği gibi özgürlükçü bir

niteliğe sahip olmadı. ILO ve diğer uluslararası sözleşmelerde atfı yapılan sendikal özgürlüklerin çok da dikkate alınmadığı görüldü. Özgürlüklerden çok yasaklamaların hükmedildiği yeni kanun, işkolu birleştirmeleri ve yeni baraj formülüyle sendikaları ve örgütlenmek isteyen işçilerin beklentilerinin çok uzağında kaldığını söylemek mümkün.

Sendikal yetki bağlamında işkolu barajlarının mevcut olduğu endüstri ilişkileri sistemimizde, işkolu birleştirmelerinin getireceği sorunları zamanında ve yeterince analiz edemeyen sendikaların ve konfederasyonların bu süreçte başarılı bir sınav veremediklerini ifade etmek hatalı olmayacaktır. Yeni Kanun ile getirilen yüzde üç işkolu baraj oranı her ne kadar bir geçiş süreci öngörmüş olsa da sonuçta sendikal hak ve özgürlükler açısından bir hayal kırıklığı niteliğindedir. Bunun sorumlusu da sendikalar ve bağlı konfederasyonlarının etkisizliği olarak görülebilir. Çünkü sendikalar 1970'li yıllardaki ve bir bakıma da 1990'lı yıllarındaki kıpırdanmalarının çok gerisinde kalmış ve gittikçe güç ve itibar kaybetmişlerdi. Bunda tüm suçu işçi örgütlerine yıkmak yanlış olabilir. Elbette bu bir sürecin sonucu değil özelleştirmeler vb. gibi neoliberal politikaların etkisi tabii ki yadsınamaz; ancak sınıfsal pozisyon gereği sermaye ve araçları gerekli çalışmalarını yapacaklarını, emek örgütlerinin dikkate almış olduklarını ve bu yönde hazırlıklı olduklarını söylemek hatalı olacaktır. Bu noktada çatışmanın emek tarafı olarak işçi örgütleri de üzerine düşeni yapmak zorundaydı. Sonuç olarak işçi örgütlerinin bu görevini yeterince yerine getirdiğini söyleyebilmek pek mümkün değildir.

Sendikalar ve bağlı oldukları konfederasyonlarının görevlerini aksatması, sermayenin hem çalışma alanında hem de yasal düzenlemeler alanındaki saldırılarını yeterince göğüsleyememelerine ve sonuçta işçilerin mağdur olmasına yol açmıştır. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu bunun en önemli örneklerinin başında gelmektedir. Bu kanun sayesinde Özveri'nin (2012: 47) ifade ettiği gibi "makbul" ve "ideal" sendikalar oluşturulması hedeflenmiştir. Bunun sonucu olarak "makbul" ve "ideal" sendikalar ve konfederasyonlar hem yasal düzenleme sürecinde hem de toplu sözleşme süreçlerinde kendilerinden beklendiği gibi davranmışlardır.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi yeni sendikalar kanunu işkollarını ve bu bağlamda da sendikaları yeniden biçimlendirmeye çalışmıştır. Sendikalaşmayı teşvik etmesi beklenen kanun çoğu örgütlü işçiyi sendikasız bırakmış; kanunun çıkmasının son aşamasında TOBB ve TUSKON'un baskıları sonucu yapıldığı ifade edilen bir protokol sonucu, 30 kişiden az işçi çalıştıran işyerlerinde çalışanların, sendikal tazminat hakları ve güvenceleri ellerinden alınmaya çalışılmıştır.⁴ Sendikaların ve sendikal anlayışın yeniden inşası olarak tanımlayabileceğimiz bu durumu, Özveri (2012: 47), "*Yasa koyucunun işkolu sendikacılığında ısrar etmesinin altında yatan temel*

⁴ 18.10.2012 günlü 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun 21 maddesinin iptali ve yürütmesinin durdurulması amacıyla Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davasında Anayasa Mahkemesi 22.10.2014 tarihinde bu hükmü Anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile iptal etti (Anayasa Mahkemesi, 2014)

neden, bu yolla ve barajlar aracılığı ile sendikaları merkezileştirmek ve gerektiğinde daha rahat müdahale edebileceği bir sendikal örgütlenme yaratmaktadır” ifadeleriyle dile getirmiştir. Bu olumsuzlukların nihai sorumlusu sendikalar ve bir bakıma da konfederasyonların olduğunu söyleyebiliriz. Bu eleştirileri doğrular nitelikteki bilgi ve belgelere konfederasyonların kendi yapmış oldukları çalışmalarda da rastlamak mümkündür (DİSK, 2003; Türk-İş, 2012).

Liman-İş Sendikası ve Türk-İş Arasında İpler Kopuyor

6356 Sayılı kanunun hazırlanışı, taslağı, meclis görüşmeleri ve onaylanması süreçlerinin hepsi ayrı ayrı sancılı süreçler olarak kayda geçmiştir. Bu sancılı sürecin asıl mağdurları birleştirme sonucu işkolu barajına takılacak olan küçük sendikalar. Matematiksel olarak düşürüldüğü zannedilen işkolu barajı, işkollarının birleştirilmesi aracılığı ile arttırılmış oldu. Bu paradokstan etkilenen sendikaların bazıları, kanunun yürürlüğe kısa süreli geçiş döneminde, bazıları da önümüzdeki dönemde yetkilerini kaybedecek ve bir bilinmezlikle karşı karşıya kalacaklardır.

Acaba bu Kanunun hazırlanış sürecinde Liman-İş sendikası ve bağlı olduğu Türk-İş Konfederasyon yönetiminin tutumu neydi? Dönemin Konfederasyon Başkanı Mustafa Kumlu'nun Liman-İş Sendikası'nın 24 Eylül 2011 tarihinde yapılan 17. Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmasında bu konudaki görüşlerini açık bir şekilde dile getirmiştir:

“Değerli arkadaşlarım,.. (...) işkolları sayısı, AB ve ILO normlarına uygun olarak 28'den 18'e düşürülmüştür. Sizin işkolunuz açısından konuya bakacak olursak hava, deniz, kara ve demiryolu taşımacılığı işkolları ile ardiye antrepoculuk işkolu birleştirilmiş ve 'taşımacılık, ardiye, antrepoculuk' adı altında 14 no'lu iş kolunu oluşturmuştur” (Kumlu, 2011).

TÜRK-İŞ'in 2011 yılında destek verdiği Toplu İş İlişkileri Kanun taslağında Liman-İş Sendikası'nın 14 nolu “Taşımacılık, ardiye ve antrepoculuk” işkolunda yer aldığı görülüyor. TÜRK-İŞ'in, işkolu barajlarının korunarak işkollarını birleştirilmesine ve böylece küçük sendikaların yok olmasına, kendilerinin hazırlamış olduğu metinde de göz yumduğu ve desteklediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yukarıda verilen ifadelerinde de görüleceği gibi, Türk-İş Başkanı bu açıklamayı Liman-İş Sendikası'nın genel kurulunda yapmaktan çekinmemesi dikkat çekicidir. Buradan Liman-İş Sendikası'nın mevcut yönetiminin de onaylamış olabileceği gibi bir sonuca varmak mümkündür. Bu süreçte yukarıda Türk-İş Başkanı Kumlu'nun açılış konuşması yaptığı genel kurul seçimlerinde Kumlu'nun destek verdiği başkan adayı ve aynı zamanda mevcut başkan Muzaffer Akpunar seçimi kaybetmiş ve yerine bir önceki dönemin Genel Mali Sekreteri Önder Avcı Genel Başkan olarak seçilmiştir. Bu seçim sonrası Türk-İş ile Liman-İş Sendikası yönetimleri arasında sorunlar yaşanmaya başladığını söylemek mümkündür.

Liman-İş Sendikasının yeni seçilen yönetim kurulu sendikalarının varlığını

sürdürebilmesi ve hiçbir sendika ile birleşmemesi adına çalışmalar yürütmüşlerdir. Liman-İş Sendikası yöneticilerinin ifadelerine göre “*Liman-İş Sendikasını yok etme planı*” 2 Kasım 2009 tarihindeki Türk-İş’in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından gönderilen Toplu İş İlişkileri Kanunu (TİİK) taslağına karşı verdiği önerilerde de açıkça görülmüştür. Türk-İş’in 21’inci Olağan Genel Kurulu için yayınladığı Belgeler kitabında “Türk-İş’in görüş ve önerileri” kısmında yer alan “İşkolları ve Meslekler” başlıklı 4. maddesinde işkolları sayısının 28’den 17’ye indirilmesi eleştirilirken, Gıda, İletişim, Sağlık, Deniz Taşımacılığı, Kara taşımacılığı, Hava Taşımacılığı ve Raylı Taşımacılık iş kollarının ayrı olması gerektiği (Türk-İş, 2011b: 469) savunulmuş olması, buna karşın Liman-İş’in örgütlü olduğu Ardiye ve Antrepoculuk işkolunun ortadan kaldırılmasına ise hiç değinilmemiş olması, Liman-İş yönetimi tarafından “*İşkolumuzu ve böylece Liman-İş Sendikasını Raylı taşımacılık; yani Demiryol-İş’e yedirmek*” şeklinde değerlendirilmiştir.

Türk-İş yönetiminin 2009 yılında sahip olduğu bu bakış açısını 2012’ye gelindiğinde de aynen koruduğu görülmektedir. Türk-İş tarafından bağlı Sendikalara gönderilen 10 Şubat 2012 tarihli yazısında Konfederasyonun Meclise sevk edilen “*Toplu İş İlişkileri Kanun Tasarısına*” ilişkin görüşleri maddeler halinde yer almıştır. Bu görüşlerin 2. Maddesinde “*Tasarının ‘İşkolları’ başlıklı 4.maddesi Ek 1 sayılı cetvelde basın (matbaa ve baskı) işkolu; yayıncılık ve gazetecilik işkolu ile değil, kâğıt işkolu ile birleştirilmelidir. Ayrıca Deniz Taşımacılığı bağımsız bir işkolu olarak devam etmelidir*” görüşü verilmiştir (Türk-İş, 2012). Sonuç olarak Türk-İş’in işkolları ile ilgili itirazı iki noktada ortaya çıkmaktadır; birincisi “*Basın İşkolu*”na yönelik birleştirmenin gerekli ve doğru olduğu; ancak yanlış işkolu ile birleştirildiğidir. İkincisi ise “*Deniz Taşımacılığı*”nın bağımsız kalmasıdır. Buna karşın diğer birleştirmelere yönelik herhangi bir itirazının olmaması ve bu birleştirmeler sonucu meydana gelecek olumsuzluklar hakkında bir eleştiri ve görüş bildirilmemiş olması ilgi çekicidir.

Türk-İş’in yaptığı açıklamalarda ve hazırladığı taslaklarda işkolu birleştirmelerini desteklediği açıktır. Aşağıdaki tabloda Türk-İş’inde savunduğu iş kolları birleştirmeleri sonucunda Liman-İş Sendika’sının 14’nolu “Taşımacılık, ardiye ve antrepoculuk” işkolunda olması hedefleniyor. Tasarıda yer alan aşağıdaki cetvelde de görüleceği gibi işkolları sayısı 18’e düşürülmesi öngörülmüştür.

Tablo 1: (1) Sayılı Cetvel⁵

No	İşkolları
01	Gıda, avcılık ve balıkçılık, tarım ve ormancılık
14	Taşımacılık, ardiye ve antrepopculuk
15	Sağlık, sosyal hizmetler
16	Konaklama ve eğlence işleri
17	Savunma
18	Genel işler

Kaynak: Türk-İş (2012)

Benzer şekilde DİSK'in de 2003 yılında hazırlamış olduğu Sendikalar Kanunu Tasarısında, işkolu birleştirmelerine sıcak baktığı; hatta işkolu sayısını 17'ye düşürdüğü görülmektedir (DİSK, 2003).⁶ DİSK'in hazırlamış olduğu tasarıya göre işkolları:

“İŞKOLLARI VE İŞKOLUNUN SAPTANMASI

Madde - 4

İşçi ve işveren sendikaların kurulabilecekleri iş kolları aşağıda belirtilmiştir.

İş kolları,

1- Tarım ve ormancılık, avcılık ve balıkçılık,

2- Madencilik,

3- Enerji,

4- Petrol, kimya ve lastik,

5- Gıda,

6- Tekstil, giyim, deri

7- Ağaç, Kağıt,

8- İletişim, gazetecilik, basın, yayın

9- Büro, eğitim, banka, sigorta ve ticaret,

10- Taşımacılık, depoculuk, antrepopculuk

11- Çimento, toprak, cam,

12- Metal, gemi inşa

13- İnşaat,

14- Sağlık,

15- Konaklama ve eğlence yerleri,

⁵ Aradaki diğer işkollarına tabloda yer verilmemiştir.

⁶ Burada DİSK, işkollarını birleştirirken, işkolu barajının da kaldırılacağı ön kabulüyle hareket etmiş; ancak bu tür birleştirmelerin ve tekliflerin sermaye ve siyasi iktidarlarca ya da yasa yapıcılar tarafından işlerine geldiği gibi algılanacağını göz ardı etmiş gibi görünüyor.

16- *Güzel sanatlar ve kültür*

17- *Genel hizmetler*”

DİSK’in işkolları listesinde de Liman-İş’le birlikte birçok sendikanın işkolu birleştirmelerinden olumsuz etkilendiği görülmektedir. DİSK’in, 6356 sayılı Kanun Tasarısının Meclis’te görüşüldüğü dönemlerde yaptığı eylemlerde daha önce yapmış olduğu bu çalışmanın etkili olup olmadığı acaba akıllarına gelmiş midir? Elbette ki salt işkollarının birleştirilmesinin sonucunda “*sadece bazı sendikalar mağdur oldu*” demek yanlıştır. Ancak bunun etkisin büyük olduğu da yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun tartışıldığı ilk dönemlerde Konfederasyonların işkolu sendikacılığının sürmesinde hemfikir oldukları ve benimsedikleri ancak baraj konusunda hemfikir olmadıkları anlaşılıyor. Özellikle Türk-İş’in baraj olması yönündeki anlayışı dikkat çekicidir. Bu konuda dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik’in mecliste yapmış olduğu konuşmada “*Binde 5 barajı... Bütün taraflar burada. Sendikaların farklı görüşleri var; DİSK ve Hak-İş 'sıfır olsun', Türk-İş 'baraj olsun' dedi*” ifadeleri ile konfederasyonların tutumunu açıklamıştır (Çelik, 2012)

Bütün bu gelişmeler ışığında Liman-İş ve benzeri küçük sendikalar yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu süreçte bağlı oldukları konfederasyonlarının kendilerine sahip çıkmalarını ve bu konu da mücadele etmelerini beklemek en doğal hakları olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. Fakat Liman-İş açısından baktığımızda bu beklentinin Türk-İş nezdinde karşılık bulduğunu söylemek pek mümkün değildir. Liman-İş yöneticileri, Türk-İş’in küçük sendikaların yok olmasını önemsemediğini, hatta Liman-İş’i Demiryol-İş’le birleştirmeye zorlamak gibi hedefleri olduğunu dile getirmişlerdir. Liman-İş Genel Başkanı Önder Avcı: “*Ayrıca, Türk-İş, Yasanın Meclis’te görüşüldüğü günlerde, TCDD’de ile sözleşme yapma yetkisinin sadece Demiryol-İş’e verilmesi yönünde çalışmalarda bulunmuş; ancak, böyle bir düzenlemenin Yasa’da yer alması yoğun mücadeleler sonucunda tarafımızca son anda engellenmiştir*” demiştir.

Liman-İş yöneticileri, Türk-İş’in üye sendikaları arasında ayrımcı bir tutum izlediğine yönelik eleştiriler getirmişlerdir. Bunun en açık örneğinin örgütlenme fonu olduğunu belirtilmişlerdir. Aşağıdaki tabloda da belli sendikalara örgütlenme fonundan büyük miktarlarda yardım yapıldığı görülmektedir. Koç’a göre (1999), “*Konfederasyonlar, merkezi bir örgütlenme stratejisi çerçevesinde, örgütlenmede koordinasyon ve yönlendirme görevini yerine getirmelidir. Örgütlenme kampanyalarında sendikalar arasındaki işbirliği, dayanışma ve ortak davranış geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir*”.

Tabloda en fazla üyeye sahip sendikaların neredeyse fondan daha fazla para aldığı göze çarpmaktadır. Liman-İş Sendikası yetkilileri ile yapılan görüşmede tabloda da görüldüğü gibi yeterince destek alamadıklarını, hatta 2011 Eylül ayında Genel Merkez yönetiminin değişmesi nedeniyle desteğin iyice kesildiğini ve karşı bir tutum izlendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 2- 01.01.2008-31.10.2011 Tarihleri Arasında Türk-İş Örgütlenme Fonundan Sendikalara Yapılan Ödemeler

Sendika Adı	Türk-İş Örgütlenme Fonundan Sendikaya Ödenen Miktar (TL)
Orman-İş Sendikası	1.488.765,00
Türk Metal Sendikası	1.234.081,39
G. Maden-İş Sendikası	425.000,00
Tekgıda-İş Sendikası	375.045,00
T. Koop-İş Sendikası	285.507,01
Sağlık-İş Sendikası	239.132,04
Teksif Sendikası	212.712,28
Toleyis Sendikası	147.607,64
Tümtis Sendikası	143.401,96
Belediye-İş Sendikası	127.300,00
Tezkoop-İş Sendikası	125.000,00
Ağaç-İş Sendikası	120.349,86
Dokgemi-İş Sendikası	119.780,34
TGS Sendikası	100.000,00
T.Denizciler Sendikası	93.995,54
Basın-İş Sendikası	91.000,00
Selüloz-İş Sendikası	90.902,33
Liman-İş Sendikası	87.704,40
Deri-İş Sendikası	77.986,05
Şeker-İş Sendikası	77.866,01
Petrol-İş Sendikası	55.900,00
Tarım-İş Sendikası	26.138,55
Kristal-İş Sendikası	18.443,57
Çimse-İş Sendikası	15.071,64
TOPLAM	5.778.690,61

Kaynak: Türk-İş 21. Olağan Genel Kurul, Mali Rapor (2007-2011), s. 99 - 100.

Liman-İş Sendikası Genel Merkez yöneticileri ile yapılan görüşmede, kendilerinin yönetime geldikleri günden itibaren Türk-İş’le irtibata geçmeye çalıştıklarını, fakat Türk-İş yöneticilerinin uzun süre telefonlarına dahi çıkmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda Liman-İş’in Hak-İş’e geçişin ardından, Sendikanın Ankara’daki Genel Merkezinde yöneticileri ile 14.07.2013 tarihinde mülakatlar yapılmıştır. Yapılan mülakatta Genel Başkanı Önder Avcı “Genel merkez yönetiminin değişmesinin ardından hiçbir Türk-İş yöneticisi Sendikamızı ne ziyaret etmiştir, ne de arayarak bizleri kutlamış ve ‘bayırlı olsun’ dileklerini iletmışlerdir; yani bize karşı sürekli dışlayıcı bir tutum izlemişlerdir” (Avcı, 2013) ifadelerini dile getirmiştir.

Liman-İş yöneticileri, en son çıkan işkolları yönetmeliği ile ilgili olarak Türk-İş’te bir toplantı yapıldığını ve diğer sendikalarla beraber Liman-İş’in de önerilerini

sunduğunu, ancak, Bakanlıkta yapılan Yönetmelik Toplantısında, Türk-İş'in, sadece Demiryol-İş'in taleplerini ortaya koyduğunu, diğer sendikaların taleplerinin hiçbirini bile dile getirmeden masayı terk ettiğini savunmuşlardır.

6356 sayılı Kanunun çıkış sürecinde Liman-İş'in Türk-İş'ten rahatsız olduğu ve bu nedenle Konfederasyon üyeliğinden ayrılacağı medyaya da yansımış olmasına karşın; Türk-İş'ten hiçbir tepkinin gelmemiş olmasının; hatta hiçbir şey yokmuş gibi 14 Şubat 2013 tarihli göndermiş oldukları bir faks ile üyelik aidatı talep etmiş olması konfederasyon sendika ilişkilerinin önemi ve düzeyi bakımından dikkatte değerlidir.

Türk-İş'in, Türk sendikacılık tarihi açısından kötü bir sınav verdiği çokça dile getirilmektedir. Özellikle makam hırsları nedeniyle küçük sendikaların sorunlarını görmedikleri, mevcut Türk-İş yönetiminin henüz meşruiyetini bile sağlayamadığı, tarihinin en sönük, pasif ve sinik dönemini yaşadığına yönelik eleştirilere maruz kalmıştır (Çelik, 2013).

Liman-İş sendikası Genel Başkanı Avcı, “*Bu yozlaşmış yapının içerisinde kalarak gücümüz çerçevesinde bir değişiklik yapmamız mümkün değildir. Bildiğimizi gibi delege sayımız bile düşürülmüş ve demokratik haklarımız gasp edilmiştir*” ifadelerini kullanmıştır. Yaşanan bu süreçte ayrıca kamuoyunda da uzun süredir tartışılan bir konu vardı: Türk-İş'in 21'inci Genel Kurulu'nun mahkemelik olması. Aslında Liman-İş açısından ayrılma sürecini belki de hızlandıran olayların başında, Türk-İş'in 21'inci Genel Kurul sürecinde yaşanan gelişmeler olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır.

Türk-İş Genel Kurulunda oy kullanacak delege sayıları, Ana Tüzük gereği üye sendikaların aidatlı üye sayılarına göre belirlenmekteydi. Sendikacılığın krize girdiği ve özelleştirmelerin arttığı, dolayısıyla kamuda örgütlü olan sendikalar hem üye hem de gelir kaybına uğradığı bir dönemde, sendikaların Türk-İş'e düzenli aidat ödemesini de olumsuz yönde etkilenmiştir. Diğer yandan durumun yargıya taşınmasının asıl nedeni ise yukarıda verilen üye işçi sayılarının gerçeği yansıtmadığı ile ilgiliydi. Ekonomik gücü fazla olan ve bu güç sayesinde fazla aidat ödeyerek, üye sayısını fazla gösteren dönemin Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu'nun aynı zamanda başkanlığını yürüttüğü Tes-İş Sendikası ile Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Ergün Atalay'ın başkanı olduğu Demiryol-İş Sendikasının üye sayılarını olduğundan fazla gösterdikleri, böylece hem küçük hem de Türk-İş'e aidat borcu olan sendikaların demokratik haklarının ellerinden alındığı gerekçeleriyle durum yargıya intikal ettirilmiştir⁷. Kısaca, bu süreçte mevcut Türk-İş yönetiminin seçimi

⁷ Ankara 14. İş Mahkemesi davayı reddetmiş; ancak olsa da Yargıtay kararı bozmuş ve yeniden görüşülmek üzere Mahkemeye iade etmişti. İade sonrası yeniden görülen dava bu defa kabul edilmiş ve 2 Temmuz 2013'te görüşülmesine karar verilmişti (Sol, 2013b). Dava tekrar görüşülmüş ve Mahkeme “...Türk-İş'in 21. Olağan genel Kurulunun usule uygun toplandığına, genel kurul oluşumunun konfederasyon tüzüğüne, kanuna ve hukukun temel ilkelerine uygun biçimde, objektif kurallara uygun şekilde gerçekleştiği sonucuna” varmıştır (Ankara 14. İş Mhk., 2014). Karar davalılarca temyiz edilmiş ve T.V Yargıtay 9 H.D tarafından karar onanmıştır (Yargıtay 9 H.D. 2015).

kazanabilmek adına sahteciliğe başvurduğu ve bu nedenle de sendikacılık hareketine kara bir leke sürüldüğü (Ünsal, 2013) yönünden eleştirilmiştir.

Liman-İş Başkanı Avcı, olağanüstü genel kurul konuşmasında *“Sendikacılık tarihi muhakkak bu döneme bir not düşecektir. Ama zannetmiyorum ki bu not bizim yüzümüzden bizim aleyhimize dir. Tarihsel yargulamada Liman-İş de Türk-İş de elbette yargılanacaktır. Ama eminim ki biz değil, Türk-İş’in mevcut yönetimini ve düzenini mahkum edecektir”* ifadesini kullanmıştır (Liman-İş, 2013). Sonuç olarak bu sürecin ve yol haritasının Liman-İş Sendikasının anlık tutumu tarafından belirlenmediği; bir zorunluluğun süreci sonucunda oluştuğunu söyleyebiliriz.

Liman-İş Sendikasının Ayakta Kalma mücadelesi

Liman-İş Sendikası, işkollarının birleştirilmesi sonucunda karşılaşacağı tehlikeyi gördüğü için büyük bir mücadeleye içine girmiştir. Yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan Liman-İş Sendikası, öncelikle konfederasyonu olan Türk-İş’ten destek beklemiş ancak karşılık bulamadığını yukarıda da ifade edilmişti.

Liman-İş Sendikası yöneticileri kendileri ile yaptığımız görüşmelerde, bu süreçte TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerden randevu talep ettiklerini ve hepsi ile görüşme olanağı yakaladıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşmelerde siyasilere, Liman-İş Sendikası’nın örgütlü olduğu işkolunun özelliklerini, neden ayrı olması gerektiği ve taşımacılık işkolu ile birleştirilmemesine yönelik bilgi ve belgeler sunduklarını; bu bilgi ve belgeler Genel merkez yöneticileri tarafından Başbakan dahil, tüm kurum, kuruluş ve kişilere de ayrıca iletildiğini dile getirmişlerdir.

Türk-İş yönetiminden gerekli desteği bulamadıklarını dile getiren Liman-İş Sendikası yöneticileri, TBMM’de Hak-İş konfederasyonunun eski Genel Başkanı ve AKP milletvekili olan Salim Uslu ile de görüşmüşlerdir. Bu esnada Hak-İş konfederasyonunun Liman-İş’in örgütlü olduğu işkolunda yeni bir sendika kuracağı bilgisini alan Sendika yetkilileri, Salim Uslu aracılığı ile Hak-İş’le görüşmeler yapmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Liman-İş Sendikası yönetimi aynı zamanda tüm teşkilatı toplayarak ve daha sonra da işyerlerinde toplantılar düzenleyerek sendikanın var olabilmesi adına Hak-İş’e geçebilmeyi tartışmaya açmış; ancak bunun da taşımacılık işkoluyla birleşerek değil, farklı bir işkolu olarak kalması durumunda olabileceği sonucuna varmışlardır. Bu talepleri de Hak-İş yönetimi tarafından kabul gördüğü dile getirilmiştir.

Taşımacılık işkolu ile birleşerek yok olma ile Hak-İş’e geçerek eski işkolunda varlığını sürdürebilmesine yönelik mücadele veren Liman-İş, sonuçta Komisyondan Meclise havale edilen taslakta istedikleri şekilde bağımsız bir işkolu olarak yer almıştır. Taslakta, işkolu sayısı 21 olarak belirlenmiş, metal işkolunda yer alması gereken gemi yapımı (tersane işçilikleri) ilginç bir kararla deniz taşımacılığı ile birlikte düşünülmüş “Gemi Yapımı, deniz taşımacılığı” 16’ncü işkolunda, “Liman, ardiye ve antrepoculuk” da 17’ncü işkolu olarak ayrı bir şekilde düzenlenmişti. Bu durumu Liman-İş’in yürütmüş olduğu mücadelenin bir ürünü nitelemek mümkündür.

Fakat daha sonra Meclis Genel kurulunda Kanunun işkolları ile ilgili 4. madde görüşmeleri esnasında verilen önerge ile 16 ve 17'nolu işkolları birleştirilmiş ve 16 nolu işkolu "Gemi yapımı ve deniz taşımacılığı, ardiye ve antrepoculuk" olarak Meclisten onaylanarak geçmiştir. Sonuç olarak Liman-İş Sendikası yok olmaktan şimdilik kurtulmuş ve "iyinin kötüsü" bir durum olan, diğer küçük iki sendikanın kurulu bulunduğu gemi yapımı ve deniz taşımacılığı işkolları ile birleşmiştir.

Önce tartışma ve mücadeleden sonra 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu 7 Kasım 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni Kanuna göre işkolları sayısı 28'den 20'ye, işkolu barajı da yüzde 10'dan, yüzde 3'e düşürüldü. Kanunun Geçici 6. Maddesine göre, Ekonomik ve Sosyal Konseye üye konfederasyonlara bağlı işçi sendikaları için Ocak 2013 istatistikleri yayımı tarihinden 1/7/2016 tarihine kadar yüzde 1, 1/7/2018 tarihine kadar da yüzde 2 olarak uygulanacağına dair geçiş hükmü konuldu. Ayrıca, Kasım 2012 tarihinden, istatistiklerin yayımlanacağı Ocak 2013'e kadar baraj "sıfır" olarak kabul edildi.⁸

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun TBMM'den geçmesi ve onaylanarak yürürlüğe girmesinin ardından, Liman-İş Sendikası 16 Şubat 2013 Tarihinde yaptığı olağanüstü genel kurulda Türk-İş'ten ayrılmayı ve Hak-İş'e geçme yetkisini Yönetim Kuruluna vermiş Liman-İş Sendikası 8 Nisan 2013 Tarihinde Hak-İş'e üye olmuştur.

Peki bunca mücadele sonucunda şimdilik ayakta kalan Liman-İş Sendikası gerçekten bir kazanım elde etmiş miydi? Şimdi bu sorunun yanıtını arayalım.

Konfederasyon Değişiminin Liman-İş'e ve Diğer Sendikalara Etkisi

Bu kısımda yapılacak değerlendirmelerin, 6356 Sayılı Kanunun ilk halinde mevcut olan yüzde üç işkolu barajını dikkate alındığını ve analizlerin de bu bağlamda yapıldığını belirtmek zorundayız.

Liman-İş'in Hak-İş'e geçişinin etkilerini tam olarak anlayabilmek için Ocak 2013 işkolu istatistiklerine incelememiz gerekiyor. Aşağıdaki tabloda 2009 Temmuz ve 2013 Ocak istatistik dönemleri arasındaki işkolları ve işçi sayıları verilmiştir. Daha öncede ifade edildiği gibi, 2009 Temmuz istatistikleri 28 işkolu üzerinden yayınlanmış ancak 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi kanununda işkolları sayısı 20'ye düşürülmüştür. Bu nedenle de bazı işkolları birleştirilmiş ve bu bağlamda da işkollarındaki işçi sayıları artmıştır.⁹

⁸ (1) 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanunun 20 nci maddesiyle, bu fıkralarda yer alan "yüzde üçünün" ibareleri "yüzde birinin" şeklinde değiştirilmiştir.

⁹ Belirtmek gerekir ki, işkollarındaki işçi sayısının artması sadece işkollarının birleştirilmesinden kaynaklı değildir. İstatistikler 2009 Temmuz'a kadar Sendikaların üyelik beyanları üzerinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri baz alınarak

Görüldüğü gibi işkolu birleştirmelerinden işkolundaki işçi sayısı en fazla artan işkolları sırasıyla; Savunma ve Güvenlik (yüzde 516,86), Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar (yüzde 392,58), Taşımacılık (yüzde 238,19), Sağlık ve Sosyal Hizmetler (yüzde 174,04) ve Metal (yüzde 103,75) İşkollarıdır. Tabloda dikkat edilirse sadece 11 nolu Çimento, Toprak ve Cam işkolundaki işçi sayısında artış değil, bir azalma yaşanmıştır. Çünkü bu işkolunda birleşme olmamakla birlikte gerçek üye sayıları ortaya konmuştur.

2009 verilerinde dikkati çeken en önemli nokta ise işkollarındaki ve neredeyse hepsindeki sendikalaşma oranının yüksek oluşudur. Ancak bu verilerin doğru olmadığı daha önce ifade edilmişti. Bu şişirilmiş sendikalı işçi sayıları, sendikaların gereken önlemi almamalarındaki etkili unsur olarak görülebilir. Bu sayılar ve oranlar sendikaların barajı geçmelerinde özgüven sağlamış gibidir. Ancak gerçek veriler ortaya çıkınca sendikal anlamda, tabir-i caizse ortalığın iyice karıştığını söyleyebiliriz.

Bir yandan birleşmeler, bir yandan da ortaya çıkan iş tanımları ve bunların ekonomik faaliyet çerçevesinde işkollarına dağıtılması, sendikaları bir anda büyük bir baraj engeli ile karşı karşıya bırakmıştır. NACE Rev. 2-Altılı Ekonomik Sınıflama Yönetmeliği'ne göre hazırlanan İşkolları Yönetmeliği bir anda sendikaların hiç düşünmediği meslek gruplarını da kendi işkollarında görmelerine yol açmıştır.

Aşağıdaki Tablo 3'te 2009 Temmuz ve 2013 Ocak dönemleri arasındaki sendikalaşma oranları verilmiştir. Tabloda yaklaşık beş milyon görünen işkollarındaki toplam işçi sayısı, üç buçuk yılda yaklaşık yüzde yüz artmış ve 10 milyon kişinin üzerine çıkmıştır. Ancak sendikalaşma ile paralel değil, ters orantılı bir şekilde artmış ve sendikalaşma oranı yüzde 52'den yüzde 9'lara düştüğü gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ancak 2013 öncesi verilerin sağlıklı olmadığını belirtmek zorundayız. 2013 öncesi sayılar sendikaların beyanları üzerinden kaydedilmekte; ancak üyelikleri düşenler bildirilmediği bilinmektedir.

Önümüzdeki dönemlerde de işkollarındaki işçi sayılarının artması muhtemeldir. Özellikle kayıt dışı ekonomi ile yapılan mücadelede başarı elde edildiği sürece, işkolundaki işçi sayısı artacak ve bu durum da sendikaların sahip oldukları örgütlülük oranını aşağıya doğru baskılayacaktır. Burada özellikle gerçek oranları yansıtmadığını bildiğimiz 2009 verileri kullanılmıştır. Bundaki temel amaç sendikaların örgütlenme krizlerini hasır altı etmelerindeki boyutları ortaya koymaktır. 2009 ve 2013 istatistikleri bu anlamda karşılaştırılmıştır: Bir yanda sendikaların kendilerini gördükleri ya da görmek istedikleri durum, 2009 istatistikleri; diğer yanda da gerçekler, 2013 istatistikleri.

---

hazırlanırken; 2013 itibari ile Sosyal Güvenlik Kurumun verileri baz alınmaya başlanmıştır. Ancak yayınlanan bu verilerin de çok sağlıklı olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Nace Kodlarına göre belirlenmiş olan ekonomik faaliyetlerdeki belirsizlikler, işkollarına da yansımış, kimi işkolunda işçi sayısını olduğundan fazla görünmesine, kimisinde de düşük görünmesine neden olmuş; hatta olmaya da devam etmektedir. Örneğin farklı lojistik firmalarının çalışanları farklı işkollarında görülebilmektedir; bir iç içelik söz konusudur.

Tablo 3 - Temmuz 2009 ve Ocak 2013 İstatistiklerine Göre İşkolu bazında Toplam İşçi sayıları ve Sendikalı İşçi sayıları ve oranı

İşkolu No	İşkolu Adı	(2009 Temmuz) İşkolunda çalışan Toplam İşçi Sayısı*	(2009 Temmuz) İşkolunda Sendikalaşma Oranı %	(2009 Temmuz-2013 Ocak) İşkolunda çalışan İşçi artış oranı	(2013 Ocak) İşkolunda çalışan Toplam İşçi Sayısı	(2013 Ocak) İşkolunda çalışan Sendikalı işçi sayısı	(2013 Ocak) İşkolunda Sendikalaşma Oranı %
01	Avcılık, Balıkçılık, Tarım ve Ormanlık	96.682	38,52	27,39	123.171	34.457	27,97
02	Gıda Sanayii	397.611	79,91	31,01	520.913	69.605	13,36
03	Madencilik ve Taş Ocakları	137.861	68,98	35,42	186.698	35.894	19,23
04	Petrol, Kimya, Lastik, Plastik ve İlaç	245.877	54,09	89,53	466.031	35.036	7,52
05	Dokuma, Hazır Giyim ve Deri	675.936	78,25	47,29	995.640	85.633	8,60
06	Ağaç ve Kağıt	130.041	39,43	71,46	222.981	14.432	6,47
07	İletişim	46.253	62,32	47,86	68.394	16.203	23,69
08	Basın, Yayın Gazetecilik	64.252	21,89	62,08	104.141	3.714	3,57
09	Banka, Finans ve Sigorta	157.515	86,00	68,70	265.736	60.654	22,82
10	Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar	436.794	35,25	392,58	2.151.600	91.752	4,26
11	Çimento, Toprak ve Cam	173.602	53,70	-6,73	161.908	27.109	16,74
12	Metal	671.015	76,90	103,75	1.367.258	206.325	15,09
13	İnşaat	761.326	24,56	88,94	1.438.464	33.757	2,35
14	Enerji	153.029	82,70	53,28	234.575	46.470	19,81
15	Taşımacılık	198.459	38,35	238,19	671.179	38.228	5,70
16	Gemi Yapımı ve Deniz Taşımacılığı, Ardiye ve Antrepoculuk	98.791	31,78	45,52	143.764	10.055	6,99
17	Sağlık ve Sosyal Hizmetler	102.611	24,18	174,04	281.196	7.154	2,54

18	Konaklama ve Eğlence İşleri	327.929	33,61	92,34	630.768	27.849	4,42
19	Savunma ve Güvenlik	31.090	99,67	516,86	191.784	23.309	12,15
20	Genel İşler	491.622	85,71	33,31	655.417	134.035	20,45
	GENEL TOPLAM	5.398.296	52,23	101,57	10.881.618	1.001.671	9,21

*2009 Temmuz İstatistikleri verileri, işkolu birleştirmeleri sonucu oluşan yeni işkollarına göre güncellenerek elde edilmiştir.

Tablo 4’de, 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na göre 16 No’lu Gemi Yapımı ve Deniz Taşımacılığı, Ardiye ve Antrepoculuk İşkolunda yer alan sendikaların 2013 Ocak İstatistiklerine göre, işkolundaki sahip oldukları üye sayıları, yüzdelik oranları ve geçiş süreci sonunda yüzde üç barajın erişmek için örgütlemeleri gereken işçi sayıları hesaplanmıştır. Liman-İş Sendikası son duruma göre kendi işkolunda en fazla üyeye ve en yüksek orana sahip ikinci sendika konumunda olduğu görülmektedir. İşkolundaki işçi sayısı 143 bin 764 kişi görünüyor ve yüzde üç barajını geçmeleri için gerekli olan 4313 üyeye sahip olmak adına 1173 işçi daha örgütlemesi, sendikalı yapması gerekiyordu.

Tablo 4 - 16 No’lu İşkolu 2013 Ocak İstatistikleri

16 nolu Gemi Yapımı ve Deniz Taşımacılığı, Ardiye ve Antrepoculuk İşkolu.			
Sendika	Üye S.	İşkolu %	%3 Barajı İçin Örgütlenmesi Gereken Kişi
TOPLAM İŞÇİ	143.764	100	-4.313
1. Denizciler Sen.	4.536	3,16	-
2. Liman-İş	3.140	2,18	1.173
3. Dok Gemi-İş	2.245	1,56	2.068
4. Limter-İş	134	0,09	4.179

Tablo 5’de Türk-İş’e bağlı sendikalardan sadece 17’si 6356 sayılı STİS Kanunu’na göre getirilen yüzde 3 barajını geçebilmektedir. Ancak yayımlanan istatistikten de anlaşılacağı üzere barajın çok üzerinde bir orana sahip fazla sendika bulunmamaktadır. Hele hele bu sendikaların çoğunlukla kamuda örgütlendiği düşünüldüğünde, önümüzdeki dönemde kamu işyerlerinin özelleştirilmeleri olasılığında durumun vahameti daha net görülecektir. Özellikle son dönemlerde şeker fabrikalarının özelleştirilmesi gündemdeydi ve özelleştirilecek her şeker fabrikası Şeker-İş Sendikası’nın barajın altına düşmesine yol açacaktı.

Tablo 5- Yüzde 3 İşkolu Barajını Geçen Türk-İş Üyesi Sendikalar

Yüzde 3 İşkolu Barajını Aşanlar		
Sendika	Üye S.	İşkolu %
1. T.Haber-İş	16.203	23,69
2. Tes-İş	45.882	19,56
3. Basisen	38.131	14,35
4. T.Maden-İş	24.201	12,96
5. T.Çimse-İş	20.142	12,44
6. Türk Metal	151.734	11,1
7. T.Harb-İş	21.134	11,02
8. Tarım-İş	9.953	8,08
9. Belediye-İş	41.314	6,3
10. G.Maden-İş	11.418	6,12
11. Tekgıda-İş	31.179	5,99
12. Petrol-İş	27.392	5,88
13. Teksif	54.845	5,51
14. Kristal-İş	6.747	4,17
15. Bass	10.446	3,93
16. Denizciler Sen	4.536	3,16
17. Şeker-İş	15.667	3,01

Tablo 6'da Türk-İş'e bağlı ve yüzde 1'in altında kalarak, kapanmakla karşı karşıya kalan ve yetkilerini kaybedecek olan sendikalar görülmektedir. Diğer konfederasyonlara bağlı ve bağımsız olmak üzere toplam 48 sendika yüzde 1 barajının altında kalmıştır. Bunlardan 3'ü Türk-İş'e bağlı sendikalar olan, Türkiye Gazeteciler Sendikası, Orman-İş Sendikası ve Deri İş Sendikasıdır.

Tablo 6 - Yüzde 1 İşkolu Barajının Altında Kalan Türk-İş Üyesi Sendikalar

Yüzde 1 Barajının Altında Kalanlar			
Sendika	Üye Sayısı	İşkolu %	%3 Barajı İçin Örgütlenmesi Gereken İşçi
1) TGS	817	0,78	2.307
2) Orman-İş.	724	0,59	2.971
3) Deri-İş	1.804	0,18	28.065

Tablo 7’de Türk-İş’e bağlı ve yüzde 2’ın altında kalan sendikalar görülmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi Türk-İş’e bağlı 7 sendika daha yetkisini kaybedecek. Diğer konfederasyonlara bağlı ve bağımsız olmak üzere toplam 14 sendika yüzde 2 barajının altında kalacaktı. Yüzde 1’e bağlı olarak önce yetkisini kaybeden 48 sendikaya 14 sendika daha eklenecek ve toplamda 62 sendika 2016 Temmuzda yetkisiz ve örgütlü işçileri de sendikasız kalacaktı.

Tablo 7 - Yüzde 2 İşkolu Barajının Altında Kalan Türk-İş Üyesi Sendikalar

Yüzde 2 İşkolu Barajının Altında Kalanlar			
Sendika	Üye Sayısı	İşkolu %	%3 Barajı İçin Örgütlenmesi Gereken İşçi
1. Sağlık-İş	5.264	1,87	3.172
2. Basın-İş	1.791	1,72	1.333
3. Dok Gemi-İş	2.245	1,56	2.068
4. Selüloz-İş	3.268	1,47	3.421
5. Koop-İş	28.089	1,31	36.459
6. Ağaç-İş	2.446	1,1	4.223
7. Tümtis	6.775	1,01	13.360

Tablo 8’de yer alan sendikalar 1 Temmuz 2018 tarihinden sonra yüzde 3 işkolu barajına tabi olacaklardı. Yüzde 3 barajı, 6’sı TÜRK-İŞ üyesi olmak üzere toplam 7 sendikanın daha yetkisiz kalmasına neden olacaktır. Böylece 2013 Ocak İstatistikleri veri alındığında Temmuz 2018’sonrası Türkiye’de Kanunun yayımlandığı tarihte kurulu bulunan 69 sendika yetkisiz ve bunların temsil ettiği yaklaşık 200 bin işçi de örgütsüz kalacaktı.

Tablo 8 – Yüzde 3 İşkolu Barajının Altında Kalan Türk-İş Üyesi Sendikalar

Yüzde 3 İşkolu Barajının Altında Kalanlar			
Sendika	Üye Sayısı	İşkolu %	%3 Barajı İçin Örgütlenmesi Gereken İşçi
1. Tezkoop-İş	50.319	2,34	14.229
2. Yol-İş	32.385	2,25	10.769
3. Toleyis	14.012	2,22	5.290
4. Liman-İş	3.140	2,18	1.173
5. Demiryol-İş	14.563	2,17	5.572
6. Hava-İş	13.497	2,01	6.638

Liman-İş Sendikasının İstatistiklere Etkisi

Bu kısımda “Eğer Liman-İş Sendikası mücadele etmeyip, stratejik bir karar almasaydı ne ile karşılaşacaktı?” sorusunun yanıtı aranacaktır.

Aşağıda, Tablo 9’da taşımacılık işkolunda bir araya getirilen sendikaların üye sayıları ve işkolundaki üye oranları verilmiştir. Bu tabloya baktığımızda işkolunda kurulu bulunan TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ’e bağlı ve bağımsız toplam 6 sendikadan sadece 3’ünün yetkilerini kaybetmedikleri, birisinin yüzde 1’i, ikisinin de yüzde 2’yi az bir farkla geçtiği görülmektedir.

Tablo 9 – 15 No’lu Taşımacılık İşkolunda 2013 Ocak İstatistikleri

15 Nolu Taşımacılık İşk.			
Sendika	Üye S.	İşkolu %	Yüzde 3 Barajı İçin rgütlenmesi Gereken İşçi
TOPLAM İŞÇİ	671.179	100	20.135
1. Demiryol-İş	14.563	2,17	5.572
2. Hava-İş	13.497	2,01	6.638
3. Tümtis	6.775	1,01	13.360
4. Nakliyat-İş	2.789	0,42	17.346
5. Karsan-İş	578	0,09	19.557
6. Taşıma-İş	26	0	20.109

Tablo 10’daki sendikaların tamamının, işkolu barajı açısından yüzde 3’ün altında kaldığı da açıkça görülmektedir. Bunun anlamı, 1 Temmuz 2018 tarihi sonrasında taşımacılık işkolunda yetkili sendika kalmamasıdır.

Liman-İş Sendikası’nın örgütlü olduğu işkolu hem komisyonda görüşülen ilk taslakta, hem DİSK’in, hem de Türk-İş’in taslağında yer aldığı gibi, taşımacılık işkolunda kalmış olsaydı Tablo 10’da görülen sonucun ortaya çıkması muhtemeldi. İşkolunda yer alacak olan toplam 10 sendikadan sadece Demiryol-İş ve Hava-İş Sendikaları yüzde 1 barajını geçmiş olacak, diğerleri yetkisiz kalmış olacaktı. Bulduğu işkolunda yüzde 2,18 üye oranına sahip olan Liman-İş Sendikası binde 39 işkolu üye oranı ile ve işkolu barajının yüzde 3 oranını erişebilmesi için 21 bin 308 kişiyi daha örgütlemesi gerekecekti. Bu süreçte neredeyse imkansız görünen bu durumdan kurtulan Liman-İş’in, bir bakıma kendi adına doğru bir karar verdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 10 – Türk-İş ve DİSK’in Taslaklarında Yer Alan Taşımacılık İşkolu

Liman-İş Taşımacılık İşkolu İle Birleşeydi			
Sendika	Üye Sayısı	İşkolu Yüzdesi	Yüzde 3 Barajı İçin Örgütlenmesi Gereken İşçi
TOPLAM İŞÇİ	814.943	100	24.448
1. Demiryol-İş	14.563	1,79	9.885
2. Hava-İş	13.497	1,66	10.951
3. Tümtis (*)	6.775	0,83	17.673
4. Denizciler Sendikası (*)	4.536	0,56	19.912
5. Liman-İş (*)	3.140	0,39	21.308
6. Nakliyat-İş	2.789	0,34	21.659
7. Dok Gemi-İş (*)	2.245	0,28	22.203
8. Karsan-İş	578	0,07	23.870
9. Limter-İş	134	0,02	24.314
10. Taşıma-İş	26	0	24.422

*Türk-İş'in Barajın Altında Kalacak Olan Üye Sendikaları

Diğer yandan bu ayrışma sadece Liman-İş Sendikasını kurtardığını söylemek hatalı olur. Çünkü 16 nolu işkolundaki 143 bin kişinin taşımacılık işkolunun dışında tutulmuş olması, bir bakıma işkolu işçi sayısını da düşük tutmuş ve en azından bazı sendikaların yüzde 1 işkolu barajının üzerinde yer almalarına neden olmuştur. Bu yönden bakıldığında diğer sendikalara da dolaylı da olsa olumlu katkısı olduğu savunmak mümkündür.

Türk-İş'ten Ayrılma ve Hak-İş'e Üyelik Kararına Tepkiler

Liman-İş Sendikasının Olağanüstü Genel Kurulu sonrası süreçte de sendikalarla birlikte diğer emek cephelerinden görünmezden gelinmesi ve yeterli tepkinin gelmemesi dikkat çekicidir. Ne Türk-İş ve üye Sendikalarından ne de basın organlarından fazla bir eleştiri ile karşılaşılmasının da önemli ve altının çizilmesi gereken bir durum olduğunu belirtmek gerekir. Yaklaşık 50 yıllık bir ilişkinin sona erdirilmiş olmasının Türk-İş yönetimi ve üyelerince sessizce geçiştirilmesi, bir bakıma Liman-İş Sendikası'nın kendi adına doğru bir karar aldığına da göstergesi niteliğinde değerlendirilebilir.

Sendikaların duyarsızlığının yanında, o dönem yayınlanan SOL Gazetesinin (2013c) dışında da herhangi bir basın organında ne önce ne de sonrasında herhangi bir görüş ve haberin yer almamış olması, bu sürecin pek de olağan dışı, sürpriz bir

gelişme olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Fakat bu beklentinin Türk-İş ve Liman-İş ya da Türk-İş'in içerisindeki çatışmalardan mı kaynaklı olduğu, ya da Liman-İş ve Hak-İş arasındaki bir yakınlaşmanın varlığından mı kaynaklandığı bir soru işaretidir. Gerçi yukarıda da ifade edilen süreç göz önüne alındığında; Hak-İş ile ilişkilerden çok, Türk-İş'in “*vurdum duymaz ve anti demokratik tutumlarının*” büyük rol oynadığı görüşmelerimiz sırasında Liman-İş Sendikası yöneticilerinin ifadelerinden anlaşılmıştır.

Türk-İş'in 22 Genel Kuruluna sunulan Raporlar incelenmiş; sadece Denetim Kurulu Raporundaki (Türk-İş, 2015) “... *Liman-İş Sendikası Konfederasyon üyeliğinden ayrılmış, tabakkuk eden aidat borcunu ödemediği görüldüğünden, tabsilat için yasal yollara müracaat edildiği tespit edilmiştir*” ifadesinin dışında Liman-İş'in üyelikten ayrılması ile ilgili olumlu ya da olumsuz herhangi bir ifadeye rastlanmamış olası süreç bağlamında dikkat çekicidir.

Liman-İş Sendikası'nın Olağanüstü Genel Kurulu yapıldıktan ve Türk-İş üyeliğinden ayrılarak, Hak-İş'e üyelik başvurusu yetkisi alındıktan sonra, dönemin Petrol-İş Sendikası'nın Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın bir gazete demecinde Liman-İş Sendikası'nın Türk-İş'ten ayrılarak Hak-İş'e geçmesini doğru bulmadığını ifade etmiş ve “*Genel anlamda sorunların çözülememesi insanların ve sendikaların arayış içine girmesine neden oluyor. Liman-İş'in Türk-İş'ten ayrılarak Hak-İş'e geçmesini doğru bulmuyorum. Başka bir seçenek düşünse, bağımsız kalmak veya DİSK'e geçmek gibi bir yola gitse belki daha anlaşılır olurdu. Ancak Hak-İş'e geçmesine kesinlikle anlam veremiyorum. Türk-İş'te ciddi bir sendikal anlayış ve politika değişikliğine gidilmezse önümüzdeki günlerde yeni kopuşlar gündeme gelebilir*” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur (Öztaşkın, 2013). Öztaşkın'ın bu ifadeleri çok önemlidir. Bu önem Türk-İş'e bağlı büyük bir sendikanın genel başkanının ifadelerinden daha da öte bir niteliğe sahiptir. Birincisi, Öztaşkın, Türk-İş'in 8-11 Aralık 2011 tarihleri arasında yapılan 21. Olağan Genel Kurulu'nda Genel Başkan adayı olarak seçimlere girmişti. İkincisi, bu seçimlere mevcut Türk-İş yönetimine muhalif 10 sendikanın oluşturduğu ve Sendikal Güç Birliği Platformu adını verdikleri bir oluşumun adayı olarak Türk-İş'te yeni bir vizyona ihtiyaç duyulduğunu sürekli dile getiren bir sendikacı olmasıydı. Türk-İş içerisinde kalarak farklı bir oluşumu savunan bir grubun önemli bir temsilcisinin, Liman-İş'in Türk-İş'ten ayrılmasını değil de, DİSK'e geçmemesini ya da bağımsız kalmayı seçmemesini eleştirmesi ise dikkat çekicidir. Bu noktada da, “*Liman-İş Sendikası'nın Türk-İş'ten ayrılması / kopması beklenen ve olağan bir durum muydu? Türk-İş'in işkollarının birleşmesi sonucu 16 Nolu işkolunda 2 üye sendikaya daha (Denizçiler sendikası ve dok Gemi-İş) sahip olmasının etkisi var mıdır?*” sorularının akıllara gelmesi olasıdır.

Sonuç

Sendika konfederasyon ilişkilerinde son on yıllarda öne çıkan ve cevaplanması gereken bir soru var: Sendikalar mı konfederasyon için, konfederasyonlar mı sendikalar için?

Bu sorunun yanıtı kritik bir önem taşımaktadır. Bu sorunun cevabı bize göre açık ve nettir: Konfederasyonlar sendikalar içindir. Ancak Türkiye'deki sendika konfederasyon ilişkilerinin bu çizgi ve anlayışta ilerlediğini söylemek mümkün değildir. Konfederasyonlar kendilerini farklı bir şekilde konumlandırmakta ve üye sendikaları için mücadele etmek yerine, konfederasyon yöneticilerinin kendi sendikalarının menfaatlerini ön planda tuttuklarına tanık olunmaktadır.

Konfederasyonların varlık nedeni üyesi sendikaların sorunlarına dayanışma ilkesi çerçevesinde kalıcı çözümler getirerek gelecek kaygılarını hafifletmek ya da yok etmektir. Yukarıda da görüldüğü gibi 1970'lerle birlikte sendikalar ile konfederasyonlar arası sorunlar ortaya çıkmış ve bu sorunlar kimi sendikaların kurucusu oldukları konfederasyonlarından kopmalarına neden olmuştur. 1970'lerdeki konfederasyon sendika çatışmalarının daha çok ideolojik ve konjonktürel olarak geliştiğini, emekçi kitlelerin sınıfsal kaygılarını taşımayan konfederasyonu terk etmeyi tercih ettiklerini söyleyebiliriz. 1980'lerden sonra özellikle sınıf temelli sendikal anlayışın sendikalarca sahiplenilmeyişi ve neoliberal politikaların da etkisi ile şekillenen yeni sektör ve sendikaların konfederasyon değiştirmesi, varlık yokluk arasındaki ince çizgide dögümlenmiştir. Özellikle Liman-İş Sendikasının konfederasyon değiştirmedeki tek amacının hayatta ve ayakta kalabilmek olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. Liman-İş'in eylemci ve gerektiğinde mücadelecisi sendikal anlayışının Hak-İş'in sosyal diyalog temelli sendikal anlayışı ile tam örtüşüp örtüşmediğini elbette zaman gösterecektir.

Sonuç olarak Türkiye'deki sendikal hareketin sorunları arasında sendika ve konfederasyonlar arasındaki gerilimin de olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. Bu gerilim görünürde konfederasyona muhalif sendikaya zarar veriyor gibi görünse de özünde temsil ettikleri sendikal harekete zarar vermekte ve zayıflatmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Y. (2017), “Türkiye’de Sendikacılık ve Siyaset”,
https://sites.google.com/site/paribustr/y_akkaya8.doc
- Anayasa Mahkemesi (2014)
<http://www.anayasa.gov.tr/Gundem/Detay/636/636.pdf>
- Avcı, Ö. (2013), Liman-İş’in Hak-İş’e Geçişi Hakkında Mülakat, 14.07.2013, Ankara
- Baştürk, A., Ögünç, Ş., Mısırlıoğlu, H. Ve Topkar, İ. (1971). *1971 Türkiye’sinde İşçi Hareketi ve Sendikalarımız: Ortak Reform Yolları Üzerine Eleştiriler ve Araştırmalar*, DİSK Yayını
- Cumhuriyet (2013) “Disk’in Olağanüstü Genel Kurulu Yarın”, 05.04.2013, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/413814/DiSK_in_olaganustu_genel_kurulu_yarin_.html
- Çarık, Ş. (2016), “DİSK’te Kriz”, <http://odatv.com/diskte-kriz-2302161200.html>
- Çelik, A. ve Aydın, Z. (2006). **Paşabahçe 1966 Gelenek Yaratan Grev**, İstanbul: Türkiye Sosyal Tarih Araştırmaları Vakfı.
- Çelik, A. (2010), **Vesayetden Siyasete Türkiye’de Sendikacılık (1946-1967)**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelik, A. (2012), “ABD Diplomatik Yazışmalarında Türkiye Sendikal Hareketi (1973-1976)”, **Çalışma ve Toplum**, 2012/2, s. 49-74
- Çelik, F. (2012) Meclis Haber, 07 Mart 2012
http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=120916
- Çelik-İş (2014) “Çelik-İş Sendikası Tarihçesi”,
<http://www.celik-is.org/index.php/sendikamiz/tarihcemiz>
- ÇŞGB, (2017) <https://www.csgb.gov.tr/home/contents/sendikalar/iscisveren/>
- Dereli, Toker (1998), “Milli Tıp Sendikalar”, **Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi**, İkinci Cilt, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 422-423
- DevMaden Sen (2014), “Sendikamızın Kısa Tarihçesi”,
<http://www.devmadensen.org.tr/index.php/etknlkler/116-sendkamiz-hakkinda.html>
- Dİsk Tekstil (2017), “Tekstil İşçileri Sendikası (Kısa Tarih)”,
<http://disktektstil.org/tektstil-iscileri-sendikasi-kisa-tarih.html>
- DİSK, (2003), “Sendikalar Kanunu Önerisi”,
www.disk.org.tr/default.asp?Page=Content&ContentId=86
- Ergenç, Esin (2013) “Türk-İş’in Gizli Eli Tek Gıda-İş’in İçinde”, **Aydınlık Gazetesi**, 11 Temmuz 2013
- Genel-İş Sendikası – Besin-İş – DYF-İŞ – Ges-İş Sendikası – Kristal-İş Sendikası – Petrol-İş – Sağlık-İş – Tez Büro-İş Sendikası – Türk Deniz Ulaş-İş – Türk Harb-İş Sendikası – T.Oleyis Sendikası – YOL-İŞ Sendikası, (1971) **Türk İşçi Hareketi İçin Sosyal Demokrat Düzen, İlkeler, Amaçlar, Yöntem**, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

- Genel-İş, (2017), “Tarihçe”,
<http://www.genel-is.org.tr/tarihce.2,10854#.WUy7kIzyiUk>
- Işıklı, Alpaslan, (2003), **Gerçek Örgütlenme Sendikacılık**, Ankara: İmge Yayınevi.
- Koç, Canan ve Koç, Yıldırım (2008), **DİSK Tarihi: Efsane mi, Gerçek mi? (1967-1980)**, Ankara: Epos Yayınları.
- Koç, Yıldırım (1989), **Teslimiyetten Mücadeleye Doğru Türk-İş: 1980-1989**, İstanbul: Amaç Yayınları.
- Koç, Yıldırım (1999), **Ne İçin Sendika? Nasıl Sendika?**, no.12, Ankara: Türk-İş Eğitim Yayını . <http://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1322169338b.pdf>
- Koç, Yıldırım (2000), **Türkiye’de İşçiler ve Sendikalar (Tarihten Sayfalar)**, Ankara: Türkiye Yol-İş Sendikası Yayınları
- Koç, Yıldırım (2003), **Türkiye İşçi Sınıfı Ve Sendikacılık Hareketi Tarihi**, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Koçak, M. Hakan (2014), “İşçi Hareketinin Örgütsel Kapasitesi ve Ölçeksel Strateji Bağlamında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Örneği (1948-1962)”, **Çalışma ve Toplum**, 2014/4 , s.53-102
- Kumlu, Mustafa (2011), “Türk-İş Genel Başkanı Mustafa Kumlu’nun Liman-İş Genel Kurulunda Yaptığı Konuşma”
<http://www.tes-is.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?>
- Laçiner, Ömer (1977) “Yer altı Maden İş Olayı Üzerine ”, **Birikim Dergisi**, Sayı. 32, s.66-70
- Likat-İş (1969), **Likat-İş Sendikası III Genel Kurul Çalışma Raporu**, Şark Matbaası
- Liman-İş (2013), “Liman-İş Sendikası Olağanüstü Genel Kurul Notları: 16 Şubat 2013”,
- Liman-İş (2015), **18. Olağan Genel kurul Raporu (2011-2015)**, Ankara: Liman-İş Yayınları.
- Liman-İş (2017), “Hakkımızda”,
<http://limanis.org.tr/web/index.php/hakkimizda/>
- Odatv.com, “Hak-İş’te 15 Temmuz Krizi”
<http://odatv.com/hak-iste-15-temmuz-krizi-0303171200.html>, 03.03.2017
- OLEYİS, (2017), “OLEYİS Tarihçe”, <http://www.oleyis.org.tr/sayfa.php?id=5>
- Orman-İş (2017), “Tarihçe”,
<http://www.ormanis.org.tr/www/TR/Icerik.asp?ID=691>
- Öztaşkın, Mustafa (2013) “Türk-İş’te Olağanüstü Genel kurul Çanları Çalıyor”
Birgün, 25.02.2013
- Özveri, Murat (2012), *Sendikal Haklar: 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası*, Birleşik Metal-İş Yayını, İstanbul
- Sendikal Güç Birliği (2011), “Türk-İş Ana Tüzük Metni”,
<http://www.sendikalgucbirligi.org/?p=78>
- SOL Gazetesi, (2013a), “DİSK’te Olağanüstü Genel Kurul Kararı”, 06.03.2013

- SOL Gazetesi, (2013b), “Genel Kurul İptaline Bir Adım Daha Yaklaşıldı”, 15.05.2013
- SOL Gazetesi, (2013c) “Liman-İş Yılana Sarılıyor”, Sayfa 7, 08 Mart 2013
- Sürücü, Selma (1996), “Ardiye ve Antrepoculuk İşkolu”, Türkiye *Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını,78-80
- Tes-İş (2017), “Tarihçe”,
<http://www.tes-is.org.tr/pages/16/TAR%C4%B0H%C3%87E>
- Toleyis (2014), “Tarihçe”,
<http://www.toleyis.org.tr//sayfam/1724/T%C3%BCZ%C3%BCM%C3%BCZ.htm>
- Tuna, Orhan (1972) “Türk Sendikacılığında Sosyal Demokrasi Hareketi”,
[http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9522 s.261-281](http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9522_s.261-281)
- TÜİK, (2013), “Hane Halkı İşgücü İstatistikleri, Ocak 2013”,
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=25#
- TÜRK-İŞ (2011b), *Türk-İş 21. Olağan Genel Kurul: Belgeler (2007-2011)*, Ankara
- TÜRK-İŞ (2012) “Türk-İş’in ‘Toplu İş İlişkileri Kanun Tasarısına’ İlişkin Görüşleri”, Üye Sendikalar İç Yazışmaları
- Türk-İş (2015), *Türk-İş 22. Genel Kurula Sunulan Denetim Kurulu Raporu*, Ankara
- Türkel, Metin (2013), “Türk-İş’i Yıkıp Yeniden Kuracağız”,
<http://www.tekgida.org.tr/Oku/7332/Turkisi-Yikip-Yeniden-Kuracagiz>
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996), “Çağdaş Metal-İş Sendikası (Türkiye Çağdaş Metal İşçileri Sendikası)” Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 211-212
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996), “Çelik-İş (Çelik Sanayii İşçileri Sendikası)” Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 229-230
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996), “Dev Maden-Sen (Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası)” Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 296-297
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996), “Genel-İş (Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası)” Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 449-451
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996), “Ges-İş (Türkiye DSİ Enerji Su ve Gaz İşçileri Sendikası)” Cilt-1, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 468-470
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998a), “Kurt, Ahmet”, Cilt-2 İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını,
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998a), “Liman-İş (Türkiye Liman ve Kara Tahmil-Tahliye İşçileri Sendikası) ”, Cilt-2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını,

- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998a), “OLEYİS (Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası)”, Cilt-2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 448-450
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998a), “Orman-İş (Türkiye Orman İşçileri Sendikası)”, Cilt-2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 469-471
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998a), “Sarı, Mehmet Ali”, Cilt-2, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998b), “Tekstil (Tekstil İşçileri Sendikası)” Cilt-3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 292-295
- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1998b), “Türk-İş”, Cilt-3, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 325-351
- Ünsal, Engin (2013), “Türk-İş’de Neler Oluyor”, Aydınlik Gazetesi, sayfa 5, 10 Mart 2013

İnternet kaynakları:

- www.etha.com.tr, (2013) “Liman-İş Hak-İş'e mi geçiyor?”
<http://www.etha.com.tr/Haber/2013/02/12/emek/liman-hak-e-mi-geciyor/>
- www.haber.sol.org.tr, (2010), “OLEYİS’te Neler Oluyor?”,
<http://haber.sol.org.tr/sonuncu-kavga/oleyis-te-neler-oluyor-haberi-31544>

Mahkeme Kararları

- Ankara 14. İş Mahkemesi, 2013/141 Esas No’lu Dosya
Yargıtay 9. HD , 2015/1962 Esas ve 2015/6380 Karar